

Nemunas

Nr. 35
(353-794)

2011 m.
spalio 20-26 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Ingelė Pek (aktorė Gabrielė Aničaitė), Alydė Trū (aktorė Eglė Mikulionytė).
Donato STANKEVIČIAUS nuotrauka

Kauno Laiptai

3-8 p.

www.nemunas.net

9 770 134 314 007

Proza _____

Rita VINCIŪNIENĖ

Poezija _____

Vytautas KAZIELA

„Jono Jurašo režisuotas „Apsivalymas“ Kauno valstybiniame dramos teatre – neeilinis įvykis, su didžiuole vidine jėga kalbantis apie tragiškus istorinius sukrėtimus, palietusius ir nutvilkiusius daugybę lietuvių šeimų. Meistriška, aukščiausio lygio režisūra, paženklinta širdies skausmu ir dvasiniu maksimalizmu, negali palikti abejingų. J. Jurašas ir kūrybinė grupė, regis, vienu kančios kupinu atodūsiu atskleidė mums itin aktualią atminties temą, tiksliai ir atvirai parodė sovietinio pokario prievertos sistemą, okupantų režimą, luošinusį žmonių likimus. Reto įtaigumo ir jėgos charakterių analizė ribinių situacijų akivaizdoje, smurto, prievertos, išdavystės ir prisitaikymo temos, kaltės ir pasiaukojimo motyvai – bene svarbiausios spektaklio gijos. Ir visa tai žiauriame istoriniame kontekste natūraliai susišaukia su nūdiena“, – toks pirmas teatrologo ir dramaturgo Gedimino JANKAUS įspūdis po spektaklio premjeros.

Plačiau apie „Apsivalymą“ – kitame „Nemuno“ numeryje.

„Tarp“ 2011: asociatyvus džiazo ir poezijos prisilietimas Kaune

Neringa BUTNORIŪTĖ

Praėjusių savaitę Kaune bėstėsi būtybė, kurią po Lietuvą klajoti paleido šeštą kartą vykstantis audiovizualinės poezijos festivalis „Tarp“. Jau keletą metų bandantys grybštelti avangardo, Kaune reginys praeiviu akis vilijojo įprastu pasimatymu vietose išnyrančiais eileraščiais, iš kurių nors vieną kur buvus, kur nebuvus imi panosėje lukštentį.

*kur kudirka dukra karka
ruda kurdé kūdra ūdra
kurgi kurki kardu dardu
kudirka dirka eta ta*

Žygimantas Kudirka

Įvairūs miesto centre šmékščiantys Kęstučio Navako, Dariaus Jurevičiaus, Ž. Kudirkos, Aušros Kaziliūnaitės, Jono Meko poezijos intarpai – tai vienas iš kvietimų, kuriais šiemet „Tarp“ siūlė pasinerti į miesto šamanų regėjimus.

Jaukintis ši žvérį tikrinant, ar „Tarp“ poetinis kailiukas atrodys ne toks jau šiurkštus prisiliesti, buvo galima net tris dienas. Vilniuje skaičiusių poetų balsai spalio 12 d. Kauną pasiekė vizualizuotų kūriinių pavidalu – programa „Judantys eileraščiai“, kuriu metu daugiausia publikos katuciu sulaukė Gycio Norvilos, Benedikto Januševičiaus tekstai.

Spalio 13 d. pristatyti konkursiniai filmai tema „Aš vadinu Ta-

ve savaja neramybe, nes jokio / Ki-to vardo tau nesurandu“ pagal šeštajame dešimtmetyje drąsiai apnuoginančią moters būtį, todėl „raganiška“ vadintą B. Pūkeleviciūtės kūrybą. Tą patį vakarą rodytos ir ekspresyvios A. Venckaus interpretacijos pagal Rainerio Maria Rilke's eiles, leidusios spėti, kas stipresnė – idėja ar jos įgyvendinimas.

Spalio 14 d. VDA, buvusios psichiatrijos ligoninės pastate, atidaryta paroda pagal Manto Gimžausko-Šamano eileraščio „Antigravitatione voruta“ žodžius „Ypatingas pasiūlymas visiems poetams ir poetėms, kuriems raidės ir žodžiai nebekelia fizinio pasitenkinimo“. Audiovizualinės poezijos festivalis „Tarp“ atveria kelius improvizacijai: atmosfera padėjo kurti parodos temos įkvėpėjo „Acid Is Sweet“ bei Patrio Židelevičiaus ir Gabrielės Paškauskaitės muzikalus duetas.

Pagrindinis šių metų Kauno „Tarp“ renginys – penktadienio vakarą vykės „Sukilimas Gargare“, pakvietęs tris svečius iš užsienio. Vakaro pradžioje iš tamsos netikėtai išniro Luulur (EST) – žymus esėtė ir savakalbės poezijos kūrėjas. Nenustygtanti Kimberley Bianca (AUS), priešingai, žaidė šviesoje, žavėjo žodžio ir vaizdų derme. Gana niūrios istorijos autorius Robinas Bale'as (UK), sukęs auditorijos akis nesibaigiančiais laiptų sukučiais, prasitarė, kad iš kiekvie- no pasirodymo mokosi ir kreipia

Festivalio „Tarp“ džiazo ir poezijos improvizacijos.

uzlipę retai Kaune išvystami poezijos *slam*'o atstovai D. Jurevičius ir Ž. Kudirka.

Atrodo, „Tarp“ žvėris per šešerių metus tapo išties apskukrus ir nepasotinamas įspūdžių. Kokias žingsniais jis žengia, plačiau paskoja dramaturgę, LMTA dėstytoja, „AVASPO“ ir festivalio širdis Gaby Labanauskaitė:

– *Kiekvienais metais audiovizualinės poezijos festivalis „Tarp“ stebina auditoriją netikėtumais, tačiau galbūt yra koks „Tarp“ ženklas, iš kurio jí jau gali atpažinti, išskirti iš kitų tokio pobūdžio renginių?*

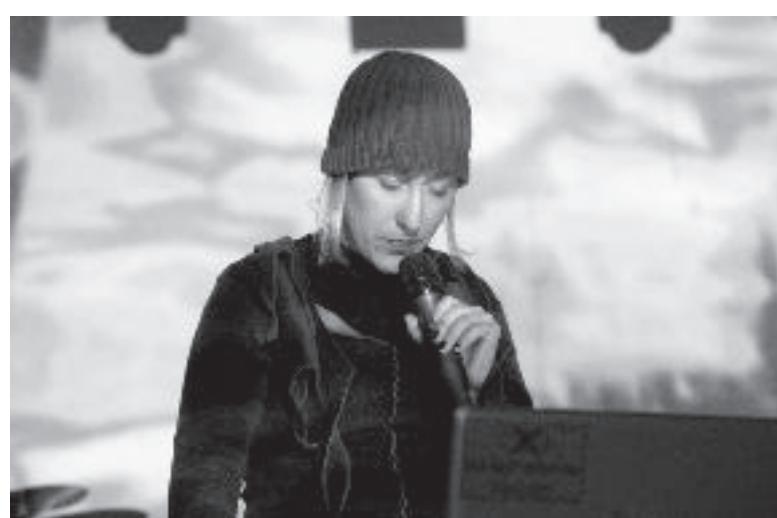
– „Tarp“ ženklas užkoduotas pačiam pavadinime – tarpdisciplininkumas yra poezijos festivalio skiriamasis bruožas ir orientyras sudarant programą. XXI a. ši sąvoka gali būti suprantama labai plačiai, ir nebūtinai taiapsiribojant skaitmeninių medijų naudojimu išreiškiant poeziją.

– *Vienas iš šių metų festivalio akcentų – įvairiose miesto vietose skaitantys poetai. Ar tai reiškia, kad šiandien poeto be miesto jau neįsivaizduojate?*

„Sukilimas Gargare“.

Nukelta į 10 p.

Kimberley Bianca.

Antano Baranausko premija – Rimantui Vanagui

Tautvydas KONTRIMAVIČIUS

Anykščiuose, prie poeto ir vyskupo Antano Baranausko paminklo, šio kūrėjo vardu pavadintos literatūrinės premijos laureatu tapo netoliiese, kitapus Šventosios, gyvenantis ir kuriantis 63 metų poetas ir publicistas Rimantas Vanagas. Jam Anykščių rajono meras Sigutis Obelevičius įteikė laurėato sertifikatą bei 10 tūkst. litų premiją. R. Vanago kandidatūra šiai bene svariausiai Lietuvos savivaldybių literatūrinei premijai gauti pasiūlė Maironio lietuvių literatūros muziejus.

Pagal nuostatus A. Baranausko literatūrinė premija skiriama už trejų pastarųjų metų knygas, kuriose skiepijama meilė Lietuvos gamtai ir A. Baranausko gimtinės aplinkai, atskleidžiamas žmogaus ir gamtos dvasinis ryšys. Premijos galima tikėtis

ir už A. Baranausko kūrybos literatūrologinius tyrinėjimus – būtent už tai pernai, išteigus tokią premiją, apdovanotas literatūrologas dr. Paulius Subačius, paraše monografiją „Antanas Baranauskas. Gyvenimo tekstas ir tekstų gyvenimai“.

R. Vanagas premija apdovanotas už šie metų išleistą dokumentinės prozos knygą „Peslių akademija“. Keleto kūrybinių metų pareikalaus leidinys atskleidžia rašytojo gimtojo Peslių kaimo turtus ir paslapčius bei yra jau penktoji šio rašytojo daugiau nei dešimtmétį kuriamos „Sielinių“ serijos knyga. Šioje ir kitose jo dokumentinės prozos knygose pasakojami įvairiai laikais Šventosios pakrantėse gyvenusių ar iš čia kilusių anykštėnų likimai.

Spalio 14-ąją Anykščiuose, Vyskupo skvere prie A. Baranausko paminklo, tradiciniene laureato skrybėle su rudeninio gamtos derliaus akcentais vainikuotas laureatas pareiškė, kad joks šiandieninis rašytojas negalėtų stoti greta „Anykštėi šilelio“ autorius ir bandyti iji lygiuotis: „Jaučiuotis

si kaip kilbuskas šalia banginio.“ R. Vanagas taip pat pridurė, kad A. Baranausko premija jam esanti svarbesnė ir aukštėnė nei Nacionalinė kultūros ir meno premija, nes pastaruosius penkiolika metų jis skiria literatūriniam Anykštėi kraštui garsinti.

„Šita premija – labiau jūsų negu mano. Apie ką gi aš daugiau rašau, jei ne apie jus, kam gi daugiau rašau, jei ne jums“, – kalbėjo anykštėnams laureatas.

Beje, Lietuvos rašytojų sąjungos pirminknas Antanas A. Jonynas teigė, kad R. Vanago „Peslių akademija“, nors ir paskoja vieno mažo kaimelio prie Šventosios istoriją, gali išeiti už Lietuvos ribų ir sulaukti tarptautinio pripažinimo: „Svarbiau ne apie ką rašytojas rašo, o kaip tai daro.“ Jis siūlė pradėti tokį kelią pirmiausia nuo knygos vertimo į švedų kalbą.

Autoriaus nuotrauka

Rita VINCIŪNIENĖ

Iš „Senatvės dienoraščiu“

Pasiteisinimas

Ką tu čia sugalvojai? Kokius ten beviltiškus senatvės dienoraščius rašinėji? Kas juos gali skaityti???

Prapliupo mano bičiulė iš Panevėžio... Kiek surinksi skaityto-

jų? Na, aš (tai ta pati bičiulė iš Panevėžio, buvusi kolegijos dėstytoja, o dabar, aišku, pensininkė), na, Reda (kita bičiulė, bet jau iš Pakruojo, buvusi žymi švietimietė, bet dabar, kaip žinia, jau pensi-

ninkė, tik sugebanti aplankytį bent penkiasdešimt procentų Lietuvėlės didmiesčiuose ir jos pakraščiuose organizuojamų literatūros vakarėlių, poetinių skaitymų, priestatymų, minėjimų, iki ašarų grau-

džių lingavimų pagal klasikos tekstu), na, dar Vanda (trečia bičiulė, bet jau iš Biržų, buvusi stropi lituanistė, stropumą išlaikiusi iki šiol ir kas savaitę tempianti namo glėbi parulskių, rastauskų, sa-

rū poisson, jazukevičiučių ar net herkų kunčių, o nesenai net ozolą – labai, labai sunkų – parsinešus ir rintai įnikusi į kilometrinius dienoraštinius tekstus...).

– Taip, Onele, taip! – nutildau bičiulę iš Panevėžio. – Tris skaitytojas tikrai turėsi. Neabejotinai prisidės ir ketvirtoji, artimiausia mano bičiulė iš pašonės, tai yra iš Kauno. Žinau, kad Jadvyga mano tekstus tikrai skaitys... Ir nereikia čia, Onele, išvedžiojimų: gal pagyvenusios damos? senjoros? trečiojo amžiaus studentės (cha! cha! – čia Onele nusijuokė)? praėjusio amžiaus žydinčios moters? pradedančios / ipusėjusios sodininkės?... dienoraščiai. Ne, Onele. Ir dar kartą – ne! Niekuomet nebuvau dama. Ir dar pagyvenusi. Ir kokia čia dar trečiojo amžiaus studentė! Nejėdiniukim dvidešimt pirmojo amžiaus studentų – jie ir be mūsų lengvai pažeidžiami. Lygiai taip pat niekuomet nežydėjau, niekuomet nepradėjau to, ko nebaigčiau, ir niekuomet neipusėjau, nes jau baigiu. Viską baigiu. Todėl ir dienoraščiai tik SENATVĖS – ir ne kitaip.

Naktinėjimai

1. Dvidešimt dvi ir dvi minutės. Kokie čia naktinėjmai? Išsidirbinėji, juk taip? Nenor i lovą – prisipažink! Ir išsidirbinėji. Atseit pažiūrėkit tik – net naktinis dirbu, ane? Nieko tu nedirbi, niekuomet nemokėjai rimtais dirbtis net dienos valandomis, o ką kalbėti apie naktines, juk taip, miegoji? Vaidini dirbančią, atseit kūrėją, ir tiek. Dar Siracidą atsiversti, pažiūrėsim, vadinas, ką Jis pasakys... Oi oi o... O Jis ramiausiai ištarė:

...tik kas laisvas nuo triūso, galiapti išmintingas.

Ir še tau – kaip akmeny iškalta tiesa. Tarsi ant delno... Arba tau po pagalve. Eik miegot, brangioji, ne tau naktiniai darbai. Paseinai, pasenai – štai ir viskas.

Dvidešimt dvi ir aštuonios jau. Na ir kas? Ką išmintingo padarei per tas šešias minutes? O juk šešios minutės – girdi? Per tas šešias galima ir žmogu pagimdyti. Arba prakeikti. Arba ...nužu... O ne, tik ne tokios mintys, ne. Šalin, štöne, šalin.

Už lango balandis. Pavasaris. Šalta, vėjuota ir dar, atrodo, ruošiasi snigti. Lietuviškas pavasaris, ane? O ką? Nepatenkinta? Vaziuok į maldyvus ar tailandus – ten amžinas pavasaris. Važiuotum juk? Jei tik banko kortelė nebūtu tuščia, ane?

Ot, lazdą tai tikrai reikėtų padėti į kampą. Pabandyk. Negi negali be jos apsieiti – juk dar pašleivoji šiaip taip. Tai kam ta drauge, bičiulė, brolė... Medinė juk. Anokia čia paguoda. Padék tu ją į kampą, na, padék. Ir visiems lai-

kams, gerai? Sutarėm?

Sutarėm. O dabar – miegučių. Naktinėjimas, bent jau šiandien, ne tau. Išjungi kompaq, išjungi vienas TV programas. Pačiui, bet vienas. Nieko tau būtino jos gi nerodo. Ir radiją prigesink. Kam jis? Na, nebent Marijos radio bangą, vos vos šnibždančią vakaro maldas, palik. Ji gal ir tau... Be to, juk vietoj migdomų labai tinka. Dar prisimeni, kaip Tėvas Stanislovas, amžiną jam atilsį, ramino močiutę, dejujančią, kad vos tik ji pradeda melstis ir... užmiega. *Tai pui-ku! Juk Dievo delnuose užmigai!* Prisimeni gi.

Na, labanakt. Į Dievilio delnus marš. Ate.

2. Nulis viena, nulis dešimt. Tiksliai. Pasidaré neramu, kad neužmisiu, tai ir atsikeliau. Ką nors paspaudinésiu, klaviatūra pažaisiu...

O apskritai paėmus, tai ganetinai liūdna. Taip liūdna, kad net apsiverkiau. Kokia aš vargšė? Kokia visų apleista, palikta! Kokia niekam nereikalinga!..

Ašaros lyg ir tikros. Bet trumpos, vos minutei ar tik pusei – ir nubraukta panosė. Viskas – verti nebemoku! Tai liūdna išvada ar visai atvirščiai? Nežinau. Kada žmogui išsenka ašaros? Kai jis viša graudulį popierine vienkartine nušluost? Kipšas žino, ir tiek.

Bet juk taip yra. Juk sunkiai kylu iš lovos, apsigaubiu seną skydėtą pledą, įsispiriū į prakiurusias, atšokusiai padais šlepetes ir sėdu į vienintelę kėdę prie vienintelio stalo. Ant jo juk kompiuterio monitorius ir klaviatūra. Ši anakt tik to ir reikia – pabarškinti

šeik tiek. Su savimi pasikalbėti. Nes gi su kitais jau nelabai ir besiseka. Tik apsibarū, apšaukiu kurią nors dukrą... Ar vieną iš gausybės anūkų. O geriausia, jei žentas pakliūva į mano naktinėjimus. Tada jau kalu prie kryžiaus visą valandą. Ar dvi... Ar daugiau.

O ryta keliuosi neišsimiegojus ir dar labiau įniršusi. Tik bėda – pamiršau, nuo ko tas pyktis prasidėjo.

O užsibaigė?

Užsibaigė. Taškas. Kiek to laiko? Nulis vienas, dvidešimt du. Kažkaip škart ir vėl labai nedaug, ane? Nemoku ilgiu naktinėti. Dar neišmokau.

Bet juk nereiškia, kad neišmoksiu?

Valio! Miegoti!?

3. Nulis vienas penki nulis. Atslinkau prie stalo ir išjungiau tą technologiją – pašėliškai trokštū išlieti savo pyktį ant neonais sproginėjančios, apnuogintais pečiais, glotniomis krūtinėmis besipuikuojančios, spiegiančios ir darkyta angliska šnekta švebel-džiujančios EUROPOS. Pasibaigė ta Euro Vizija, pasibaigė. Pagaliau.

Pagaliau. Reklama *priebiednės* be tų spalvų. Ir mūsų *pampuškėlė* žvaigždutė pamažu nyks iš ekranų ir internetinių erdvii... Nes ką gi ji ten veikė, ane?

Į finalą! Na, pateko. Į pirmą dešimtuką! Deja, tik į antrą vos vos... Ką dabar kaltinsim, prieš ką burnosim? Lėšos? Rémėjai kalti? Prablaivėkim, atsigrežkim į save! Kas mes? Iš kur? Ir svarbiausia: kaip čia atsitiko, kad vertybų vertėbe tapo blizgučiaišas ir tiuliais nusikarsčiusios olia-lia

pupytės? Alaus butelis vienoj rankoj, prabangaus riaumojančio *béemvė* vairas – kitoj: koks aš reikšmingas, koks vertingas! Silikoninė, minkšta kaip plastmasės pagalvė krūtinė, sekso *prijomų* studijos ir pinigingų vyru kabinimo menas – kokia aš apsukri, kokia *sékmiga*, ane?

Noriu tokio vaikaičio? Džiaugsiuos tokia vaikaite? Na, jau ne!

Agotėlė senelio kapelį šiandien padėjo sutvarkyti – kaip mielel buvo matyti tą trimetės paslau-gumą ir vikrū šveplą „jei“ (vieto „gerai“, kuris jai dar per sudėtingas). Net sənariai, regis, pamiršo savo amžių ir galėjau lengvai lankstytis, klupinėti, ravinėti be išprastinių skausmų.

Nuostabi teatro pažibą, puikią, švelniajā, dorą Rūtą Staliliūnaitę išlydėjom į anapus. Kukliai, tyliai, ramiai, baltų žiedų girlandomis nuklotu takeliu iškeliau. Ir jau néra. Dar vieno šviesulio, iš mūsų keikiamo sovietmečio dirvų išaugusio, neliko. O juk dirva buvo netrėšiam, nepuosejama, neruošiam vešliam augimui, bet kažkaip tarpo tos šviesių vertibių asmenybės.

Dabar projektų projektais gaminame įvaizdžius, šurmulingomis aikštėmis kiekvieną savaitgalį kelio namo rasti neįmanoma: kokių tik švenčių ir švenčių mes neprisigalvojame – o tos vertybės kultūros nei daigo, nei paliegiusio želmenėlio... Tik klykiantys, žibantys, fejerverkais putojantys pramogų centrų. Ir nesvarbu, kur jie – tolimate Diuseldorfė ar panosej̄ esančioje Santakoje – rezultatas tas pats: švenčiame, išsikrauname, prisikrauname ad-

renalino ir *nulūžtame* atsipalaivedę iki absoliuto...

Vertybės? Apie ką jūs? Už lango dar tebegaudžia visokie ten *mersai*, džipai ir kitos viskų pakeliui traškančios užsienietiškos „karieratos“, tebeklykauja kažkokiu „dienų“ dalyvių minios. Aptils tik paryčiu. Jau žinau, jau šimtus kartų patyriaus.

Nulis du dvidešimt penki. Ir ką čia per tą pusvalandį prisidejau? Kad nepritampu, kad nieko to nemoku? Kad baisu dėl mirštančios lietuviškos ateities? Kad po mūsų nebebus mūsų, anot sugebancios prisitaikyti prie nūdienos triukšmingų vertybių poetės ir rašytojos...

O juk išeisim visi – ir sugebantys prisitaikyti, ir nepajėgiantys savęs pritaikyti toms ižūliosioms technologijoms... Išeisim! O kol kas – į lovelę. Gal užmigsiu, regis, šventė už langų jau išsisemia. Regis...

4. Nulis trys nulis aštuonios. Prabudau – ir į kiemą. Savo. Sodelyje už Kačerginės. Kas aš būčiau be tokio sodnelio? Kas? Sluba, ant viso pasaulio pikta senė, nerandanti sau vietas senamiesčio smarvingoj tvankumoj. O čia taip gaivu, tyra, ryšku. Kaip prieš šimtų ar kelis šimtmečius. Kaip mano, mano tėvų, mano senelių ir prosenelių jaunystėj. Kai žvaigždės ir mėnulis kasnakt kalbėdavosi su juos stebinciai žmonėmis.

Nukelta į 5 p.

Vlado
BRAZIŪNO
nuotrauka

Vytautas KAZIELA

ar tu esi tas
kurio laukiu
kurio nepažįstu

pats kilęs iš gaisro
gaisru
savyje užgesintas

tai kaimenės
leka
ir kapą užmindo

ką pelenas dengia
nei šviečia
nei šildo

buvau išvarytas
bet grįžęs
sekmadienį

prašiau jo atleisti
lietum įsileisti
per sausrą

bet jis negirdėjo
arba tik apsimetė

nuo karščio
perštėjo akis
daugiau neatsimenu

kažkodėl sakau
tavęs susitikt
nenorejau

padariau lankstą
mėčiau pėdas
slapsčiausi šešeliuoze

ši melodija
nuolat sekioja mane
įsigeria ir prisipildo

tavo šita diena
ir dangaus
karalystė

mes savinamės tai
ką randame čia
tai kas
mums nepriklauso

elgiamės kaip užkariautojai
kaip nugalėtojai
būdami ištremtieji

kai mūsų tremtis
bus baigta
suvoksim
mums nieko nereikia

nepasiimam nieko iš čia
bet nieko
ir nepaliekan

jei norėtum
galėtum visus
surikiuot į gretas
sudėliot ir suskirstyt

bet tu to nenori
tu leidi
atrasti patiemis
galiausiai
tu tik parodai
kad viskas
yra ne taip
ne taip
kaip turėtų būti

bet mes
to suprasti nenorim

po visko yra tuštuma
tiksliau nevalingas
kritimas į tuštumą

tu krenti ir krenti
už nieko
daugiau neužkliūdamas

vakaro dievas
yra atlaidesnis
nei rytmečio dievas

tai krinta sniegas
iš tavo
akiu bedugnė

ir kaip tau
paaiškint
kad viskas pasibaigė

prie kojų
ne kelias
ir netgi ne kryžkelė

paguldė
iš valtij
nustūmė nuo kranto

ir motinos
rankom
tik priglaudė galvą

o man tik tiek
net ir sapnai
ne tie

tenai
néra
nei vakaro
nei ryto

lygi šviesa
kuri
užpildo
viską

tai tarsi muzika
mes susiliečiame
paviršiais
ir viskas dingsta

neatsigręžk
sakau
neatsigręžk

ir neišeik
ilgam
išeik visam

jū buvo tiek daug
aš pasimečiau
blaškiaus
lyg užspeistas
didelej salej
nuo vieno prie kito

méginau atpažinti
iš rankų

kol nieko neliko
tik balsas

iš vėjų
adata mesta
prišaukia lietu

aš iš tave
tu iš mane
o stovim vietoj

neveikia burtai
nér jégų
aplink tuštėja

iš ryta
vakaro dugnu
kažkas nuėjo

ir kam reikėjo to cirko
šaipyties iš visko
paskui netikėtai surikti
atsigręžus visiems
pradingti
kaip tėvas sakydavo
skradžiai

nakti pažadintas
blaškési
dangstydamas
savo vienatvę

buvai iki skausmo
nuogas
atviras iki nuogumo

kraujo upė
mes plaukėm
kraujo upokšniais surovom

paskui jau visai įtekėjom
iš viešpatie
tavo vienatvę

dabar atitolink
tą taure
neleisk mums savęs nekėsti

už durų
imu girdéti
jau išmirė viskas

o šiccia
dar krebdam
nelyg prismeigtis vabalai

siūlas jaučiu nenutrūko
gyvenimas eina
bet kam visa tai
ir dėl ko
nežinai

Narciso FREIMANO nuotrauka

Detektyviškos provokacijos

Aurelija MYKOLAITYTĖ

„Noriu klysti... Niekam verta tiesa, tegul ji bus pati teisingiausia, kurios neišbandė abejonės“, – šie naujausios, jau dešimtosių, profesoriaus Leono Gudaičio knygos „Noriu klysti“* žodžiai galėtų būti visų į rinkinį patekusių straipsnių, studijų, pokalbių moto. Knygos autorui pavadinciau tikru literatūrologinio detektyvo meistru, kai svarbiausia ne atrastos tiesos deklaravimas, o jos paieškos, neretai užduodant skaitytojui mīslę ir netgi paliekant jam pačiam atrasti galimą atsakymą. Tai liudija visi šios knygos skyriai.

Pirmasis atosūkis – „Amžinos kartų varžybos“. Šioje knygos dalyje atsigrežiama į gerai žinomus klasikus ir kartu į literatūrinę tradiciją laužiusius maištininkus: Maironi, Vaižgantą, Bernardą Brazdžionį, Jurgį Baltrušaitį, Salomėją Nėrį ir trečiafrontinkus. Po jų literatūrinį palikimą žvalgomasi ne tam, kad būtų žūbtū irodys kokia nors tiesa, o tiesiog parodant labai skirtinges tekstu perskaitymo ir literatūros reiškinį interpretavimo galimybes. Stai straipsnį apie Maironi įtaigai papildo autentiški prisiminimai, liudijantys, kaip skirtinė galima vertinti tuos pačius tekstu: Vilniaus universitete dėstęs aktorius Balys Lukošius baladę „Jūratė ir Kastytis“ laikės kūriniu apie mirtį ir kulminacinę sceną siūlęs perteikti šiurpiu šermeniniu balsu (p. 15). Klausimu „Kada žmogaus dv asia turtėja?“ pradedama Vaizgantui skirta skyriaus dalis: tai kreipimasis į skaitytojų, kuris pats, remdamasis vien L. Gudaičio atrinkto mis Vaizganto tekstu citatomis be jokio jas apgaubiančio komentaro, turi atrasti atsakymą. Kitaip pažvelgiant į trečią atosūkį – analizuojami skaudūs XX a. dokumentai: Intos trentinių poezija ir Vakaru Lietuvos partizanų eileraščiai, 1940 m. politinės dokumentikos tekstai. Intriga padeda megzti intensyvios literatūros istoriko pastangos atpažinti po gausybę slapyvardžių pasislėpusius autorius, kurių talentams sovietmečiu nebuvo lemta prasiskleisti. Kartu kiekvienas šis pasakojujamas pradedamas su detektyvinei istorijai būdingu paslaptinumu: tarsi atsikritinai į profesorių rankas patenka „Benamij“ antologijos kserokopija, kolekcininkas netikėtai įteikia istorinės svarbos dokumentus, kuriuos tenka slėpti savo namuose, dar sudėtingesnė istorija su partizanų tekstais, kurie buvo aptiktii... keturiuose užlakuotuose artilerijos sviediniuose. Kaip pripažista knygos autorius, teko „perskaityti tai, ko dar joks tyrejas neturėjo rankose, ir susidaryti savus kūrybos vertinimo kriterijus“ (p. 169).

Intriguojamai nuteikia ir skyrius „Sunkiausioje galerijoje“, kuriame atsigrežiama į „Darbų ir dieiny“ epopėją. Šiame atosūkyje į nuveikus darbus ne kartą girdisi akademinei biurokratijai, reikalaujančiai paisyti visokių formalumų, oponuojantis balsas: „Tiems tommams reikėjo ne lengvabūdėmis rekomendacijomis, o nauja, įdomia, netikėta medžiaga pagrįstų tyrimu“ (p. 178), – pabrėžia profesorius. Nepritariantis tonas girdeti ir tokiam sakinyje: „Nors nuolat stigo patikimų autorius, neleidau kartotis pavardėms ir paversti leidinį grupės draugų kromeliu“ (p. 185). Taigi skaitytojui kaip detektyviui tenka ieškoti prasmės jau tarp ei lučių: atviro nepasitenkinimo ir griežtos kritikos šioje knygoje nėra. Na ir, kas be ko, neapsieinama be paslapties, tik šiekart tai skaičiu magija: išleista 36 (3 x 12) ir 48 (4 x 12) bibliofiliniai straipsnių atspaudai.

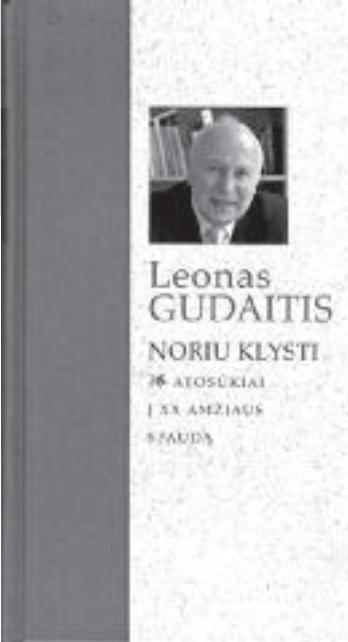
Penktasis atosūkis „Tarp knygų: aistros, klastos, žūtys“ skirtas žmonių ir knygų tragiškiems likimams. Kaip ir detektyve, taip ir šiuose pasakojuose negali būti laimingų pabaigų: net ir išsiaiškinus musicalinę jo pasekmės lieka ne mažiau skaudžios. Taip yra su garsaus knygrisio Tado Lomsargio, kuris buvo nužudytas vokietmečiu, gyvenimo ir kūrybos istorija. Jai pabaigti knygos autorui prireikė net dviejų post scriptum: unikalūs šio

ne per painius archyvinės medžiagos ar pašnekovų atminties / užmarštis labirintus, o per autentiškus prisiminimus, kurie, kaip liudija pirmoji dalis, vienų gali būti vienokie, kitų, kad ir apie tuos pačius žmones, – visai kitokie. Prisimenomas trys asmenybės, turėjusios itakos asmeniniam profesoriaus pasirinkimams: Jurgis Lebedys, Vanda Zaborskaitė ir Vytautas Kubilius. Bene įdomiausia šioje dalyje tai, kad į pirmuosius du literatūros mokslininkus žvelgiant į studento perspektyvos, įtaigai rekonstruojama studijų metų patirtis, bet kartu justi ir gyvenimo patirties balsas. O štai apie V. Kubilių rašoma ne tik kaip apie mokslininką, VDU profesorių, bet ir kaip apie skaudaus likimo žmogų, ižvelgiant gyvenimo tragika, išryškėjusi dienoraštyje. Tekstas baigiamas V. Kubiliaus citata, kuri pristatoma tokiais knygos autorius žodžiais: „Negaliu atgauti kvapo skaitydamas viskuo nusivylusio literato ir knygų vergo žodžius“ (p. 137).

Skyrius „Via dolorosa“ ženkli na trečią atosūkį – analizuojami skaudūs XX a. dokumentai: Intos trentinių poezija ir Vakaru Lietuvos partizanų eileraščiai, 1940 m. politinės dokumentikos tekstai. Intriga padeda megzti intensyvios literatūros istoriko pastangos atpažinti po gausybę slapyvardžių pasislėpusius autorius, kurių talentams sovietmečiu nebuvo lemta prasiskleisti. Kartu kiekvienas šis pasakojujamas pradedamas su detektyvinei istorijai būdingu paslaptinumu: tarsi atsikritinai į profesorių rankas patenka „Benamij“ antologijos kserokopija, kolekcininkas netikėtai įteikia istorinės svarbos dokumentus, kuriuos tenka slėpti savo namuose, dar sudėtingesnė istorija su partizanų tekstais, kurie buvo aptiktii... keturiuose užlakuotuose artilerijos sviediniuose. Kaip pripažista knygos autorius, teko „perskaityti tai, ko dar joks tyrejas neturėjo rankose, ir susidaryti savus kūrybos vertinimo kriterijus“ (p. 169).

Intriguojamai nuteikia ir skyrius „Sunkiausioje galerijoje“, kuriame atsigrežiama į „Darbų ir dieiny“ epopėją. Šiame atosūkyje į nuveikus darbus ne kartą girdisi akademinei biurokratijai, reikalaujančiai paisyti visokių formalumų, oponuojantis balsas: „Tiems tommams reikėjo ne lengvabūdėmis rekomendacijomis, o nauja, įdomia, netikėta medžiaga pagrįstų tyrimu“ (p. 178), – pabrėžia profesorius. Nepritariantis tonas girdeti ir tokiam sakinyje: „Nors nuolat stigo patikimų autorius, neleidau kartotis pavardėms ir paversti leidinį grupės draugų kromeliu“ (p. 185). Taigi skaitytojui kaip detektyviui tenka ieškoti prasmės jau tarp ei lučių: atviro nepasitenkinimo ir griežtos kritikos šioje knygoje nėra. Na ir, kas be ko, neapsieinama be paslapties, tik šiekart tai skaičiu magija: išleista 36 (3 x 12) ir 48 (4 x 12) bibliofiliniai straipsnių atspaudai.

Penktasis atosūkis „Tarp knygų: aistros, klastos, žūtys“ skirtas žmonių ir knygų tragiškiems likimams. Kaip ir detektyve, taip ir šiuose pasakojuose negali būti laimingų pabaigų: net ir išsiaiškinus musicalinę jo pasekmės lieka ne mažiau skaudžios. Taip yra su garsaus knygrisio Tado Lomsargio, kuris buvo nužudytas vokietmečiu, gyvenimo ir kūrybos istorija. Jai pabaigti knygos autorui prireikė net dviejų post scriptum: unikalūs šio

Leonas
GUDAITIS
NORIU KLYSTI
ATOSUKIAI
XX AMŽIAUS
SPAUDŲ

Naktinėjimai

Atkelta iš 3 p.

O ką dabar jie kalbina? Pakelau galvą. Matau kelias ryškesnes žvaigždes? O kur kitos? Kur jų spiečius? Dairausi po dangų. Užkliūvu už pušų vainiklapį. Paslėpęs už jų tarsi koks vagilis spygteli ménulio diskas. O žvaigždės kur? Susivokiu – mano regos galimybės. Susirandu dar vienus, paskui dar vienus akinius.

Bandau vienaip, kitaip, bandau be jokių akinijų – juk kategorė operavusi gydytoja džiugino, kad į tolį tai jau matysi taip, kaip dar niekuomet nesu mačiusi. Deja, deja... Prieš dešimtį ir daugiau metų vis galvojau: jau kai būsiu pensininkė, žiūrēsiu ir žiūrēsiu į žvaigždes. Juk nemigos naktys negąsdins, nes rytais laisvi, be jokių rūpescių... O kaip išejo – laiko užtektinai, o žvaigždžių neįmatau. Ir niekas jau čia nepadės. Žvaigždės man ižiūrinos tik pačios pačių pačiausios, pačios ryškių ryškiausios... O norėčiau, o, kaip norėčiau spiečius jų regėti... Kažkada taip buvo, kažkada tikrai taip buvo...

Ką gi, žvaigždžių ir visokiu ekranų žvaigždelių epochoj tikrų žvaigždžių jau nematyti. Rami, nors labai liūdnai šio naktinėjimo išvada. O jau nulis trys keturi dešimt devynios. Gal dar pamiegosi, o gal ir ne... Tada lieka rožinys. Ir litanijos, kurias atmintinai dar iš vaikystės moku. Taigi – veikti yra ką, ane?

Labanakt, nematomosios, bet tikrai esančios Žvaigždės, labanakt. Tai yra labas rytas. Jūs jau slepiate į dieną – juk gegužės pabaiga...

5. Neberašysiu aš čia tų skaičiukų, nebevardysiu valandų ir minucių – labai čia kam įdomu, kada, kelintą nakties aš būdraudu ir todėl jungiuosi savo bičiulį, brolij, draugą, kad užrašyčiau, t. y. jamžinčiau ateisiančiomis kartomis (cha! Ir dar kartą – cha cha!!) savo minteles, kuriuos slepiasi mano gerokai užkalėjusiose smegenyse. Geriau taip: tiesiog vidurnaktis... arba pusiau naktis... arba paryčiai, arba velyvas, labai velyvas vakaras, kai už lango tik retkarčiais bepravažiuoja kokia bėhemvė ar opel kostra, o gal mer-sas... Sigrilių gausmas seniai išsilakstė iš Rotušės aikštės. Ir jėzuitai visai šalia esančiame vienuolyne jau turbūt sumigo. O aš atsikėliau, nes užmigau krepšinio mačui persivertus į antrą pusę ir tik dabar iš elryto portalu sužinojau, kad mūsiškiai davė į kaulus serbams. Ir gerai, kad davė.

Bet tai mūsų antrosios religijos reikalai. Dabar ne apie tai. Dabar noriu papasakoti, kaip būna mano amžiuje su tais bičiuliais, broliais, draugais, su tomis nūdienėmis technologijomis, dėl ko aš prakaitau prie stalo gerą pusdienį, o nieko nesukuriau. Tik kai ką praradau. Neatšaukiamai, kaip supratau iš sūnėno, mano kompiuterio remonte assistance, kuris, pasitelkės kažkokią man nesuprantamą programą, bandė sugrąžinti pradangintus tekstus. Prarastus amžinai. Ir dėl mano pačios kaltės. Sugravojau paprastą dalyką – keletą ištraukų iš bendro „Senatvės dienoraščių“ teksto persikelti kitur ir

paskui kai kam lengvai persiusti, parodyti, kaip man sekasi. Sekasi, ane? Pirmus du tekstelius persikeiliu be nuotygio. Dar keturis bandau į tą pačią vietą įtupdyti, deja, paspaudus paste man atstatydina tuos pačius du pirmuosius. Grįžtu atgal į tekstą, o ten jau visų keturių nėra. Ieškau, kur tik sugebu, – nėra, nors pasiusk. Išskirieti savo asistentą ir girdžiu jo pirmą klausimą: Ar tikrai nuspauđėt „copy“, o ne „cut“? – Kad gal tikrai, – mikčioju, bet jau pati abejoniu. Mano asistentas ieško, perėmęs iš manęs pelę narso po man nesuvokiamas kompiuterio vingrybes, dirba gerą valandą ir pasako išvadą: Jūs, teta, tikrai nuspauđėt „cut“... – Todėl dabar ir „cut“ mano tiems tekstams? – Deja, taip, paieškot, gal kur diskeliuose išsaugojot ką nors. – Ieškosiu, dėkui...

Du tekstus vis dėlto randu diskelyje, o kiti du paleisti pavėjui. Ir ką aš prisimenu? Vienas iš pradangintų buvo apie prakeiktą senamiestį, kuriame gyveno visus metus, išskyrus vasaros sezono dienelės. Pykau, kaip prisimenu, ant to miesto iširėžus, taip pykau, kad, matyt, mano bičiulis, brolis, draugas pasipiktino dar labiau už mane ir – čiukšt – teksto nebéra. Liko tik praėjusio šimtmecio pradžios vokiečių ekonomisto Heinricho Herknerio analogiškas prakeiksmas miestui, žmonių giminės karstui, kaip Kronos ryjančiam savo vaikus. Idomu, ką tas žmogus dabar pasakyti apie miestus? Ir kokie ten buvo jo ryšiai su marksizmu, bandžiusi prarasti puše pasaulio, bet užspringusiu savo paties idėjomis?..

Na, gerai, o apie ką buvo kitas pradangintas tekstas? Taigi apie keiksmą žodžius, apie būseną, kai suima toks galingas noras išsiukeikti, kad nėra kur dingti, kaip tik k....., p..... išvadinti nukritusių ant grindų lėkštės, šukémis pabirusius puodus tada, kai, rodos, tikrai dedi ant stalo, o paded... Kaip ten būna ir kodėl taip būna, žino tik vienas TAS, kuris, kaip suprantu, jau laukia manęs ten, aukštai ir toli, kur mirtingo ir šiame pasaulyje vaikščiojančio žmogaus protas nesuvokia.

O labiausiai išsiukeikti panorau išgirdusi keiksmą žodžius... iš savo jaunesniojo vaikaičio, nepajęgusio man paaiškinti, ką tas žodis reiškia.

Reiškia, kad jis yra, nes daug kas taip sako. Ir kvit. Jo pasiaiškinimas tik toks. O mano pyktis jau ant viso pasaulio, todėl tik pačiai keiklis ir lieka.

Na va, prisinaktinėjau, ane? Užteks. Einu miegoti, tiksliau, bandyti miegoti. Ir sapnuoti nepabaijamus sapnus, kaip pasiklystu apgruvusime miestie ir niekaip negali sugržti į savo senamiestį, nes visi man aiskina, jog nebevažiuoja jokie autobusai ar troleibusai. Keliauju savo kojomis, rospčiuos, lazdele pasiramsčiuodama, slidžiomis molio įkalnėmis, o kelią man pastoja vis nauji ir nauji griuvėsiai. Lieku tarp jų, savo gyvenimo griuvėsių, lieku...

Kūrybinė drąsa ir baimė

„Pakelės šunytyje“ Cz. Miloszas rašė: „Tikriausiai neįmanoma nieko pasiekti nebūnant išitikinus savo pranašumą. O šis atsiranda žiūrint į kitų pasiekimus tarsi per apskutą žiuroną. Ir paskui sunku išsivaduoti iš padarytos skriaujos jausmo.“ Du „Nemuno“ klausimai Domantui RAZAUSKUI:

I – Kūrybinė drąsa – kas tai? Kiek ji siejasi su kūrėjo talentu, intelektu, vitaline, dvasine, gyvenimiskaja patirtimi, vidine stiprybe? O gal tai arčiau troškimo apsinuoginti, atsiverti, parodyti slapčiausias, intymiausias savo minčių, potyrių, „nuodėmingiausių“ vizijų kertelės? Be to, šiai laikais sparčiai populiarėja dar viena „drąsos“ rūšis – narsa neišmanyti amato pagrindų, ignoruoti tradiciją ir kūrybinį palikimą, į šuns dienas išdėti visus autoritetus, arogantiškai manyti, jog tik nuo tavęs ar tavo kartos ir prasideda tikroji kūryba. Ar tai nėra jau meninio chuliganizmo požymiai? Bet gal ir jis, tarkim, saikingai dozuojamas, gali būti perspektyvus bei vaisingas?

II

– O kas yra kūrybinė nedrąsa, sutrikimas, netgi baimė? Ką galėtumėte pasakyti ir apie Lietuvos, ir apie globalizuoto pasaulio provincijos menininko sindromą? Gal toks visai neegzistuoja?

Dariaus JUREVIČIAUS nuotrauka

I

– Tam, kad būtum drąsus, turi ko nors bijoti.

Kol kuri norėdamos kam nors ištiki, nustebinti, su kuo nors suvesti sąskaitas (kad ir su savimi), tol yra baimė. Jei tavo kūryba susijusi su noru pelnyti turto, garbės, premijų, tada ir kyla šis jausmas. Net pabrėžtinės nenoras būti pripažintam, rezignacinius atstumas kuriant yra tik išvirkštinė šlovės troškimo pusė. Taigi kol kuri kovodamas ir tvirtindamas savo tiesas, tol yra baimė.

O jei yra baimė, yra ir kūrybinė drąsa. Juk nėra ko būti drąsiams, jei nėra ko bijoti.

Tačiau įtaru, kad tikroji kūryba nėra kovos laukas. Nėra ten ko bijoti, vadinasi, ir kūrybinė drąsa neįmanoma. Tiesiog nebūtai. Drąsa ar baimė gali reikštis per formą, konstravimą, kūrybos skliaudą, tai yra per dalykus, kurie laukia po kūrybinio proceso arba jam dar neprasidejus.

Paklauskite kurio nors jauno tėvo, ar baisu buvo sukurti vaiką? Ar reikėjo kūrybinės drąsos? Matau jo pirštą, pridėtą prie smilkinio, išgirdus šį klausimą. Kaip šia tema tiksliai sakė Viktoras Pelevinas, „daugiausia, ką tévas gali padaryti, tai pakartoti tą kūrybinį procesą priešais jūsų akis“.

O visa, kas eina vėliau, su pačia kūryba turi mažai ką bendra.

Talentas – gebėjimas neišsenkančiam kietajame diske susirasti mažytį dokumentą, nelabai supokiant, reikėjo jo tau iš tiesų ar ne. Taigi tariant šią alegoriją – talentas yra galingo indeksavimo paieškos sistema, kuri tau automatiškai meta pasiūlymus iš duomenų bazės, vos įvedus pirmąją raidę. Ar to įmanoma išmokti? Gali išmokti tik rinktis tarp tų mašinos pasiūlymų. Kūrybinė drąsa šiuo atveju galėtų būti gebėjimas neįgaletingai atmetti tai, ko nereikia.

Vidujai, dvasiškai stiprus žmogus (lyg dvasia būtų matuoja-ma...) nėra įgavęs kokį nors savybę. Atvirščiai, jis nusimetės nereikalangą balastą, trukdžiusi aiskiai regeti kietąjį diską, kuri

pats sukurė, kuriame pats tupi. Ne daugiau nei nuliukas ir vienetukas. Toks žmogus nėra drąsus, jam tiesiog nėra ko bijoti.

Ir aš nebijau būti neteisus tai sakydamas.

Noras apsinuoginti prieš kitus vadinamas ekshibicionizmu. Kūrėjas nėra ekshibicionistas, nes jis negali apsinuoginti labiau, nei yra nuogas kūrybos akimirką. Tad ekshibicionistas, matyt, labiausiai bijo neturėti drabužių, o ne to, kad nebus kam parodyti savo nuogybės. Dar didesnė baimė turėtų kilti atsidūrus po rentgeno aparatu.

Juk kūryba ir yra tas momentas, kai oro uoste eini pro rentgeno vartelius, nešinas savo lagamais, apsirengęs ir susišukavęs. Ir net nepastebi, jog vieną akimirką esi kiaurai permatomas ir staiga...

apypypt! Nešeisi granatą arba šachido diržą!

Narsa neišmanyti, manding, jo-kia narsa. Ji dažnai kyla iš neišmanymo, tačiau neišmanyti negali būti narsu. Greičiau narsa yra išmanyti, bet nesutiki su žaidimo taisyklėmis. Bet, kad nesutikum, pirmiausia turi jas aiškiai permatyti. Narsa yra nulipstis nuo šachmatų lento ir nesileisti stumdomam, narsa – atsisakyti žaisti, net jei tai reiškia prazūtį. Žaisti žaidimus, kurie nesusiję su kūryba, bet siekia ja apsimesti.

Apie autoritetus ir kartas menkai teišmanau. Tad nebūsiu nar-sus. Kartos ir autoritetai – dirbtiniai dalykai, atsirandantys sąmonėje to, kuris tuo metu nekuria nėko daugiau, išskyrus kartas ir autoritetus. Tikros kūrybos akimirką nėra jokių autoritetų, kartų, kaip ir baimės ar drąsos.

Meninis chuliganizmas skamba lyg kokia olimpinė sporto šaka. Tiesą sakant, nelabai suprantu, kaip chuliganizmas gali būti dozuojamas. Jei jau esi chuliganas, tai ir esi, negali švelniau musti ar mažiau vogti, galvodamas apie pasekmes. Chuliganas dėl to ir yra chuliganas, kad negalvoja apie padarinius. Šia prasme tikros kūrybos akimirką visi esame chuliganai – tuo metu nemastome nei apie priežastis, nei apie pasekmes. Tektų labai apgailestauti, jei būtų kitaip.

Kitas dalykas, mokėti pasišai-ptyti iš to, ką sukūrei ir netrukai

sureikšminti iki debesų. Iki šiol maniau, kad 95 procentai to, ką esu parašės, yra šlamštasis, egzistuoja tik kelios dainos ir kelios gražios eilutės. Tačiau dabar imu galvoti – gal kaip tik tos kelios eilutės ir yra pačios blogiausios, jei taip jas sureikšminu? Atitolinti, ką sukūrei, nuo savo ego – štai užduotis. Kaip nesididžiuoti, nesimėgauti tuščia garbe ir šlove? Kaip negalvoti, kad esi geresnis už kitus?

Išdrįsiu nesutiki su Cz. Miloszo mintimi apie pranašumą. Niekas už nieką kūryboje negali būti pranašenis. Nėra jokių matų, kampanių ar matuoklių, nėra jokių varžybų. Jei manai, kad varžaisi, varžaisi tik su savo illuzijomis, demonais, ego. Negali būti geresnis už kitus, nes, vos apie tai pagalvoji, esi ne kūrėjas, besinaudojantis stebuklingais kietojo disco lobynais, bet savo paties vergas. Galbūt talentinges, galbūt garsiausias pasaulyje, bet vergas. O šlovė visada tuščia.

Ir čia, man rodos, i save ir savo kūrybą nukreiptas chuliganizmas, „pankišumas“ yra geras vaistas. Pasišaipyti, apkumščiuoti, net apspaustyti savo „didybę“.

Iš kūrinio negalima nieko tikėtis, reikia netrukdyti jam gyventi savo gyvenimą. Jis pats susiradas namus.

II

– Bijau, kad kūryba neturi nėko bendra su sindromais, geografinėmis ar kokiomis kitokiomis kategorijomis.

Tačiau jei kalbėsime ne apie TĄ kūrybą, tą skaidrumo momen-

tą oro uosto patikros varteliuose, o apie iliuzijas, kurių prisikuriamo tą vartelių dar nepriėjė arba apie juos jau pamiršę, tuomet atsiranda provincijos sindromai, ilgumos ir platumos.

Kiekvienas esame populiarus tam tikroje aplinkoje. Vieni – tarp tėvų, draugų, kiti – tarp šimto ar tūkstančio, dar kiti – tarp milijonų žmonių. Populiarumas reiškia, kad tie žmonės žino tau duotą vardą ir pavardę, o kai kuriais atvejais net susipažinę su kūriniais, kurie per tame gimė.

Tad esminė baimė žmogaus, su kurio kūryba susipažinę penki bi-

čiuliai jo kaime, yra ta, kad per visą gyvenimą jų skaičius neįsilaips. Be abejonių, tai siek tiek absurdinė baimė, nes niekas iš esmės nepasikeis, jei žmogus taps populiariausiu Lietuvoje. Gal bus dar mažai?

Bet šią baimę turia ir aš, ypač važiuodamas į kitus miestus koncertuoti: ar ateis? Ar manęs ten laukia? Ar kam nors tai įdomu? Tai egoistinė baimė (visos jos tokios), tačiau iš jos dar negebu išsivaduoti.

Vis dėlto didžiausias paradoxas, kad, galiausiai pasiekęs savo, koncertuodamas tūkstančiu žmonių pilnoje salėje, užsinori bėgti iš ten. Galbūt pas tuos penkis į savo kaimą. Ir kaimas čia nebūtinai išorinė geografinė nuoroda. Imi vertinti mažumą tą, kurie minioje tikrai tave išgirsta, kurie atėjo ne prasibaškyti, pasirodyti ar pažiūrėti, pagerbti savo „didžiu“ buvimus.

Nežinau, ar yra išeitis iš šios situacijos. Mes meno sklidą paverčiame tam tikru parodomuoju, galbūt net brukamuoju šou. Kartais negaliu išvengti susidūrimo su kokiui nors kūriniui: jis pasiekia mane parduotuvėje, per radiją, lektuve, gatvėse, knygynė pati knyga prašosi manęs imama kaip kokia kekšė, aš turiu sėdēti komisijoje per konkursą, aš dalyvauju festivalyje ir esu priverstas išklaušyti šimtus dainų...

Ir štai čia, regis, išsigelbėjimu galėtų tapti internetas. Iš vienos pusės, didžiausia meno tragedija – meno vadyba – pasiekia mane ir ten. Tačiau čia lengviau pasišlepti. Lengviau tyliai pačiam ieškoti ir atrasti.

Mano mažytė svajonė susijusi su internetu: visa pasaulyje muzika, poezija, literatūra (o gal net ir dailė, kinas...) – vienoje talpykloje. Ir viskas nemokamai. Jau dabar muzikantai tiesiog deda dainas, albumus į savo tinklalapius, jei nori – siūkis, klausyk. Taip darau ir aš. Labai tikiuosi, kad galiausiai visa komercinė meno pramonė žlugs, ir mes sulaikome tokio laiko, kai nebus svarbios jokios autorinės teisės, kai neatrodys reikšminga net pasirašinėti kūrinių. Juk viduramžių kompozitoriams pasirašyti kūrinių savo vardu buvo gėda! Tai pasikėsinimas į kietąjį diską.

Igyvendindami tokią idėjā, tarisi sukurume talpyklos, iš kurios kūrėjas ima, veidrodij. Taigi tam tikra prasme kūriniai grįžtų į savo vietą – kur jie yra niekieno ir visų. Kas sugebės, tas pasiūlams. Viliosi, kad liausimės norėjė pragyventi iš kūrybos, kad muzika, eilės bus ten, kur bet kas galės susirasti, atispausdinti, išsiristi taip, kaip jam norės! Pasirodė nauja knyga? Štai ji! Atsiūskite, sumokėkite, kiek norite, arba nemo-kėkite nieko. Skaitykite. Naujas albumas? Jau ieškau.

Juk koks džiaugsmas, kai per tave gimus kūrinys tampa kieno nors kito kūriniu – kažkas jis išleidžia, vadinas, tarytum perkuria sau. Ir nereikia dėl to kreiptis į teismą. Mat jei poetas parašo intertekstualų kūrinių, sekdamas Kristijono Donelaičio hegzametrų, tai normalu. O jei muzikantas sukuria dainą iš keturių akordų, kurių sekā primena Bobo Dylano harmoniją, kvepia teismu.

Kur tada bus geografinės provincijos? Jų neliks. Liks tik kalba, nuo kurios sukurta ribų nepabėgusi. O poezija, gal ir dainos, iš esmės ir yra tokie oksimoroni: bandymai per kalbą rasti atsakymus, kuriuos ji pati ir paslepia!

Kalbos prasme mes liksime provinciją. Nemanau, kad tai blogai. Priešingai! Provincijai lengviau saugoti tradicijas. Nesakau „kultrūr“, nes bijau, kad jokios bendros kultūros, kaip ir mados, iš tiesų nėra. Tik kalbos apie madą ir kultūrą bei tie, kurie užsidirba piniugus šnekėdami apie tai, ko išties nėra. Visada egzistuoja atskiri kūriniai. Visada esi tu, kuris skaitai šiuos žodžius. Ir nebéra to, kuris juos rašė.

O kur gyvena menininkas? Ar jis bėga iš kaimo į „kultrūros“ privytkusį miestą, ar atvirkščiai, man visiškai nesvarbu. Ar jis vie-nišas grafomanas studentas, rantiantis į stalciuką ir bijantis tai parodyti savo Kajokui? Gal jis pri-pažins po tūkstančio metų? Gal jis jau užmiršo? Tai nėra taip jau svarbu. Todėl, kad kietasis diskas, iš kurio kartkartėmis kuriantysis nučiumpa „failiuką“, pats tais „failiukais“ spaudosi – mes negalime žinoti, kam ir kada jis ką duos. Tik galime būti ramūs, kad savo jis išspaudys.

Tegu ir bičiuliškai

Liudas GUSTAINIS

Nejprasta rašyti apie knygą, kuri išleista prieš trejus metus. Turiu omenyje kauniečio rašytojo Męcio Rakausko romaną „Kitaip nebūtų žemiskas gyvenimas“*.

Suprantu, kodėl garbieji kritikai šį romaną išmetė per tvorą neskaitę – manyčiau, kad jei kuris ir bandė, tikriausiai įklimo iki 70 puslapio ir atidėjo geresniems laikams – iki pensijos.

Prisipažinsiu – sunkiai, tačiau romaną įveikiau, o vėliau perskaiciau ir dar kartą. Pamažu brendo nuomonė, kad knygą ir autorui minėti verta.

Drįsčiau teigti, jog romano višuma palieka malonų įspūdį – knygą netikėtai humaniška, gaivi. Nors skaitymo procesas ir labai sunkus, tačiau kai visos jo kančios baigiasi, ūmai suvoki, kad iki pat savo esybės gelmių pajutai nekaltybės spindesį. Retas kūrinys ši- taip sukrečia skaitytoją.

Dabar apie sunkumus.

Skaitant M. Rakauską, sunku prasibrauti iki branduolio, iki esmės, autorius geluonis ir širdies švelnumas apraizgyti nesibaigiančiomis spygliuotomis (kalbos) vie- lomis, sunkiai suvokiamų ilgiausiai daugiasluoksninė epitetų *dzo- tais*, daugiapakopiais žemės (žodžių naujadaru) įtvirtinimais, kiekvienoje pastraipoje tyko budrūs dėmesio persekiotojai – vos tik susitelki į vieną kurį tašką, žūrėk, jau ir vėl viską užmiršai, nes čia pat *sēlina* dar baisesnis žvėris – negirdėto žodžio voveraitė arba niekaip nesibaigianti pastraipa – mėska. Autorius vartoja kitą žodį savo stiliaus vingrybėms apibūdinti – *minklēs*.

Pabandysiu suprantamiau paaiškinti, kokio pobūdžio sunkumai laukia skaitytojo.

Visų pirma glumina autorius vartojamų veiksmažodinių daiktavardžių gausa. Lietuvų kalbos dvasiai jie svetimi. Pavyzdžiu, „...ir nebebuvo svarbu, ar beišpro- vokuoju ir panašios mudviejų sutartinės *atgaivinimą*“ (p. 55), „...tar- si būtų išgirdusi ir anksčiau iš ma- no mąstymo terpės neišsiveržusį profilaktinį *pagrūmojimą*“ (p. 10), „...ir pasistengiau, kad jo grimasos *atspindinimas* mano veide neatrodytu ižūlus“ (p. 20), „...ar jai nėra tarsi fizinis atviriausios žaizdos *mėsinėjimas*...“ (p. 58).

Tokia ar panaši sakinių sąra- ga, susiliejusi su gausiai vartoja- momis neveikiamosios rūšies for-

momis, tekštą paverčia sunkiai įveikiama tvirtove, ir jeigu dar tu- rėsime omenyje begalinius keisto- kus autoriaus žodžius – naujadarus, taip pat pomégį nukrypti į abstrakčius samprotavimus, kurie primena G. W. F. Hegelio filosofines *minkles*, tai tikrai suprasime ir atleisime tiems, kurie trejus metus nesiryžo knygos perskaityti, o juo labiau viešai apie ją kalbėti.

Pateiksiu dar keletą autoriaus stilius ir žodyno pavyzdžių: „...rim- čiausiai ištarau ir, nežymiai nuo pa- vėluoto nesmagumo susiraukęs, laukiau, kad išgirsiu paguodą nauju už- kepu, jog to ir nesivilčiau“ (p. 33), (nesu linkęs) „...uzsimerkęs gurkti už gelsvatonės redakcijos vadovų arba iргi neaiškiuos ūvaros rėmėjų at- lygi išlietus subjektyvių komenta- rų čiaupukus...“ (p. 7), „...laiko bergždinimui...“ sukurta galvosū- kiui...“ (p. 8), „...beatbalsiai dykas klausimas...“ (p. 8), „...Apatiškai ne- gyvai...“ (p. 20), „...Žvelgiant į be- gyvastę povyžą...“ (p. 30), „...o tą tarpą situacijai aiškiai absoliučiai neadekvati pravertu siauručių lūpų grimasa bemat pirmasyk priminė negeražadant – ar net tiesiog kani- bališkai alkaną? – bulterjero išsi- šeipimą...“ (p. 33), „...kažkas užpro- tiško buvo užslinkę...“ (p. 46), „...tai galėtų būti ir nedoras tvin- kulio pjūvis...“ (p. 67), „...Slėpuo- nis...“ (p. 255), „...mirštės trom- bas...“ (p. 255), „...alkana nežinia...“ (p. 255), „...tvinkulys...“ (p. 256), „...smalsgraužis...“ (p. 256), „...banaliai vaizdus palygini- mas...“ (p. 257), „...uzpūlinusiai troškimo bjaurast...“ (p. 258).

Nederėtu stebėtis ar autorui priekaištanti dėl to, kad jis ieško naujų žodžių kunkuliuojantiems jausmams išreikšti. Jei tik pasitako proga, žmogus visuomet bus linkęs kurti naujus žodžius ir ne- išprastus kalbos sąskambius. Net ir tuo atveju, jeigu aplink nėra kitos tautybės žmonių. Taip elgiasi vi- si, tai vyksta kasdien ir nuolatos, vieni naujadarai prigyja, kiti pa- šokinėjė išsisklaido kaip rūkas, nes jeigu jie svetimi kalbos dva- siai, vargu ar bus vartojami. Nors būna, kad suauga ir negiminings kalbos.

Nenorėčiau šiandien spręsti, kuri M. Rakausko išmastyti žodžiai prigis, o kurie taip ir liks žmogaus sąmonės kaitos liudininkai. Nors šiuo atveju labiau reikėtų kalbėti apie visą jo rašymo stilį, taip pat apie skaitytojų užliejančias epite- tų bangas, kai jau imi manyti, jog yra ir tokį vietų, kurias vertėtų

apibūdinti kaip „sviestas sviestuo- tas“. Žinoma, tai nebūtų visiškai tikslu, nes, šitaip vartojant epitetus, atskleidžia ir ypatinga auto- riaus mąstymo kryptis – jam vis dingojasi, kad dar nepakankamai gili ir tikra. Filosofuoti linkęs protas epitetų sangrūdose tikriausiai rastų įvairių įdomybių ir įspūdin- gų versmių.

Be to, sunku suvokti, ką galvoti apie atskirų teksto dalų pajuodinimus, kurie užima vos ne trečdalį vi- so romano. Kokia jų prasmė? Atrodo, tokiu primityviu būdu rašytojas pabrėžia tai, kas jam svarbu, nors... Pirmiausia pagalvoji, jog vi- sa tai nesąmonė, autorius kliede- siasi, nes jeigu tik pabandai ties kiekvienu pajuodinimu iš naujo su- sikaupti, prarandi ir prasmę, ir emoci- cinį poveikį, o kai į pajuodinimus nekreipi dėmesio, viskas atsistoją į savo vietas; tai lyg ir filosofinė pa- moka – jeigu nori suvokti esmę, tu- ri atsiriboti nuo aplinkos.

Ar tikrai būtent taip buvo auto- riaus sumanya? Manau, ne, nors dabar jau visa tai nesvarbu, nes yra, kaip yra.

Taip, tenka pripažinti, tekstas vietomis primena pažodinį verti- mą iš rusų ar vokiečių kalbos arba ištrauką iš G. W. F. Hegelio raštų, ir kalbininko dvasia vargu ar pa- jėgtų autorui atleisti už tokį jo el- gesį su kalba, tačiau M. Rakaus- kas patraukia skaitytojų išskleis- das iš dovanodamas jam savo nekaltybės dvasios ziedad, apie kurį dabar siek tiek ir pakalbėsime.

Išvėrus iki 70 puslapio (IV sky- riaus), jau stipriau ima veikti su- maniai pinama kūrinio intriga. Tie- sios palaikė gana patraukli, nors autorius minklémis apsunkintas tekstas ir neleidžia „bėgti“ eilutėmis bei pastraipomis, toks stilius verčia klampoti tekstu kaip per mon- lyną ar neišbrendamą pelkę, nors vėliau pasirodo, jog būtent šis skaitymo būdas ir yra tas (tikriausiai nesąmoningas) autorius met- todas, kuris nesuvokiamu būdu at- gaivina skaitytojų – imi pasiilgti tokios akistatos su veikėjais. Ži- noma, mums smalsu, kokios gyve- nimo paslapstys glūdi čia pat, už kampo, jos lyg ir neleidžia atsi- trauktui nuo teksto, tačiau svarbiau būtent klampoti.

Prasibrovus (kaip fronte) pro užvaras ir apšaudomas teritorijas, įveikus susierzinimą, pagaliau pala- teka M. Rakausko psychologijos saulutė – psychologiniai autorius žaidimai ir tyrinėjimai pagavūs, jie įtraukia skaitytojų, ir vėliau ne- gali užmiršti veikėjų, nes jie visi, tiek gerieji, tiek blogieji, įsimin- tini, žadina švelnų liūdesį ir at- jautą.

Gilindamas iš veikėjų psicholo- giją, rašytojas niekuomet nepra-

loš, nes žmonių santykiai yra gy- venimo druska, né vieni jų nepa- kartoja ir neatspindi kitų, jų variantai skaičiuojami milijardais, o kai kam nors pasirodo, jog juos visus galima sugrupuoti ir tiražuoti, gims- ta Holivudo trileriai. Būtent todėl ir trileriai, nes santykiai standarti- zuoti ir svienodinti – tokiu būdu Holivudas dvasiškai užmušinėja sa- vo žiūrovus. O paskui stebimas, kad kažkas išejo į gatvę pašaudyti.

Todėl netikėtai smagu, kai (li- teratūroje) aptinkti gyvų žmonių, kurie pajėgia bendrauti. Šiuo at- veju – M. Rakausko dėka. Žino- ma, jie visi kalba panašiai kaip pats rašytojas, bet tai nėra blogai, nes iki šiol neteko pažinti būtent taip mąstančių ir šitokio elgesio žmonių. Lyg ir panašiai, bet ir kitaip. Nes tarp visų gyvų žmonių milijardų kito M. Rakausko tikrai ir su- žiburiu nerasi.

Dialogai, nors ir keisti, sukuria egzistencines būsenas, kurios savai- me patrauklios – ne dėl sąmono, ne dėl ieškomų atsakymų ar ko kito.

Tad apie ką knyga?

Nepasakyčiau, jog tema nauja – tai su įtéviais gyvenančios našlai- tės, kurių ištinka Veronikos likimas, istorija. Tik ji nenusiskandina, o prigeria tablečių.

Toks romano siužetas, tačiau įdomi ne pati istorija, o tai, kaip autorius ją pateikia ir ypač – ko neįvardija.

Anotacijoje rašoma, jog tai dvi lygiagrečios istorijos, kaip gims- ta „žemiskai realybei neperspektyvi“ meile.

Šis sakinas ir nusako romano es- mę – skaitytojas įdėmiai tipena jaunosis Alicijos negandų take- liais, vienas po kito atskleidžia abejingo pasaulio veidmainystės išrodymai, jau vien savo egzistencija aplinka pasmerkia jauną žmo- gų nevilčiai, tiesiog niekas nieko negali pakeisti, ir tuomet, tiriant šias nelemtas aplinkybes, užsimi- ga jausmai, kurie taip pat negali plėtotis, augti ir sulapoti, nes pa- prasciausiai nelemta, neįmanoma, nepriekluso, ir tiek.

Skaitydamas né negalvoji, jog tai jausmai, į kurius reikėt at- kreipti dėmesį – jie lyg vėjelio dvelktelėjimas, kuris, beje, gaivina visus knygos veikėjus.

Tarkim, pagrindinis istorijos pasakotojas ir personažas, kvotė- jas Valdimantas su Alicija susi- tinka tik tris kartus. Tarp jų lyg ir ne- užsimetga joks ryšys, Valdimanta, siekdamas išsiaiškinti, kodėl keturiolikmetė staiga atsiėmė pa- reiškimą dėl išprievertavimo, tik iš valdiškų pozicijų kamantinėja mergaitę.

Koks gali būti žmogaus santykis su kvotėju ar tardytoju? Auto- rius skrupulingai piešia visą pokal- bių vaizdą – čia ir nutylėjimai, ir vienažodžiai burbtelėjimai, ir už- sispyrimas, ir vaikiškas atsargumas, ir flirto užuomazgos, ir moterų prigimties blyksniai, ir noras pabėgti, ir troškimas pasiguosti, ir drauge padėka už pastangas už- jausti – ji padovanoja jam žvakę, kartu numatydama tragiską ateitį – o ir Valdimantas ganėtinai drovus, tad nevyksta jokio tikro dialogo. Tik neaiškios nuojaudos.

Arba – keli Valdimanto pokal- bių ir susitikimai su Monika, Ali- cijos kaimyne. Juodu atsargai ben- drauja, įtaria vienas kitą klausine- ja, tūra ir aptaria aplinkybes, juos sieja užuoja Alicijai, bet gana keistai – gimssta efemeriskos,

jų pačių nesuvokiamos gilesnės vi- dinės sąsajos, kurios vėliau taip ir išnyksta miglose.

Štie nuojautų, spėjimų šešeliai ir yra meilės virtelėjimai, kuriems nelemta subresti.

Viskų užgožia Alicijos savižu- dybė – tokią keistą tarpusavio san- tykių, nuojautų fone ji prieš iške- liaudama dar nusikerpa plaukus. Pasitraukia, bet ir protestuoja, ir vi- sa tai nuginkluoja skaitytojų.

Panašus neapčiuopiamas jaus- mas apima ir tyrinėjant juodą ro- mano kohortą, tuos, kurie nuodija Alicijai gyvenimą ir kuriuos taip pat kamantinėja Valdimantas – tai Ieva, Garis (Adomas), Žaneta. Val- dimantas išryškina jų amoralumą ir veidmainystę, nors jiems pa- tiems atrodo, jog viskas savo vie- tose: be abeo, šių personažų elge- sys verčia gąsciotis, jis stulbina, bet jų demaskavimo būdas – ati- dus poelgių, mimikos bei men- kiausią atodūsių blusinėjimas – sukuria ir priešingą efektą: vėliau, kai viskas išaiškėja, o ir paties ty- rinėjimo metu, lengviau juos už- jausti ir suvokti, kokioje bevilti- koje padėtyje šie žmonės gyvena. Sakytum, klasikiniai blogiukai, ta- čiau autorius juos paverčia savais, lyg būtų iš jo paties kūno.

Smelkiantis į M. Rakausko tek- tus, maga dalyvauti visose smulkme- nose – nors jos kartais ir erzina, ir neatsako į jokius klausimus, vis tiek atsiranda stiprus ryšys su po- kalbiuose dalyvaujančiais veikė- jais, skaitytojas juos įsimena, at- rod़o, jog atpažintų susitikęs gat- vėje. Vis dėlto svarbiausia – lėtas prisiliemas: judesys be judesio.

Pagaliau sunku net pasakyti, kaip atsitinka, kad, prasiskleidus pa- slapties šydui, žuvus jaunajai Ali- cijai, skaitytojo viduje kažkas sprogsta, jų užlieja visuotinė užuo- jauta, net ne gailėstis, o sterilių švari- riu erdvę – kone visi veikėjai prisi- dėjo prie jaunosis mergaitės žū- ties, o skaitytojo sirdyje – per užuo- jautą suvokta skaitybė. Ir meilė, apie kurią niekas né nepagalvojo.

Šiuo pažiūriu netgi būtų priva- lu šią knygą lyginti su kritikų išgar- bintu Sauliaus Tomo Kondroto ro- manu „Žalčio žvilgsnis“. S. T. Kon- droto tekste yra viskas, apie ką gali- svajoti romano rašytojas – ir pui- ki kalba, ir meistriška intrigą, ir gražiai papasakotos istorijos, ir charakteriai, žodžiu, kūrinys būtų be priekaištų, jeigu ne viena aplinkybė – iš esmės S. T. Kondroto romanas yra bedasis, tai tik puiki iš knygų išmokto gyvenimo nuo- trauka, jis nesužadina jokių jaus- my, tai ne vibrerujanti budistinė tuštuma, o absoluti mirties tyla – manau, autorius pats tai suprato ir daugiau neberašė.

Jeigu reikėt rinktis, kurį auto- rių išbraukti iš lietuvių literatūros, braukčiau S. T. Kondrotą. Be to, nežinia, kaip atrodyt M. Rakaus- ko romanas, jei su tekstu prieš at- duodant spaudai būtų padirbėjęs geras redaktorius. Dingoja, kūri- niui tai nebūt pakenkė, paleng- vėtų skaitytojo našta, o ir M. Rak- ausko dvasia būtų išlikusi.

Kita vertus, nemanau, kad reikė- tų ką nors braukti arba išmesti. Kiek- vienai turi savo likimą ir misiją.

*Mečys Rakauskas, *Mergelės moterys* (Kitaip nebūt žemiskas gyvenimas). – Kaunas: „Lututė“, 2008.

Būtis, nebūtis... – kiek grynojo, o ir gerokai susidrumstusio proto spekuliacijų šiomis sąvokomis!

Ir kiekviena filosofinė sistema vis kitaip jas traktuojasi bei varta- lioja!

O iš tiesų gal viskas ganėtai paprasta: nebūtis yra ta pati būtis, tiktais neturinti jokių būties savybių.

Ir priešingai.

Pasiskolinus šma

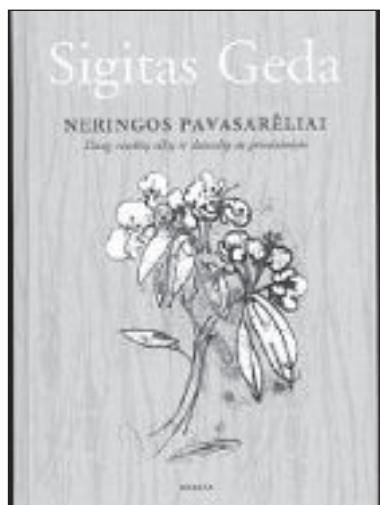
Knygų siena

„Poetinis Druskininkų rudo 2011“, „Vaga“, 392 p.

Lyg ir proginis almanachas, tačiau tikrai nusipelnantis savarankiško gyvenimo. Kaip visada, dviikalbis, sykiu praveriantis ir tame besispausdinantiems lietuvių poetams užsienių dureles. Kai kurieems gal pirmasyk. Mano favoritai čia: Uldis Berzinis, Dennisas O'Driscollas ir Levas Rubinsteinas (pastarojo performansas Šv. Kotrynos bažnyčioje su Vladimiru Tarasovu apskritai nepamirštamas). Apie autorius almanache kaip višur: kada gimė, ką išleido, kuo apdovanotas. O kam tas, tiesą sakant, rūpi? Visi ten ką nors išleidę ir ką nors laimėję. Nekenkti apie kiekvieną po kokią pastraipą iš kritikos, kad kontekstai būtų aiškesni.

Sigitas Geda „Neringos pavarėliai“, „Kronta“, 176 p.

Knyga, rodanti, koks prašmatnus grafiomanas buvo Sigitas Geda. Raše bet ką ir iš bet ko. Turbūt bet kur ir bet kiek. Ir ką? Puikiai! Kartais matai, jog parašyta nesąmonių nesąmonė, žlugtu žlugtas. Tačiau tas žlugtas kažkodėl nežlunga, gyvena, poetas įpūcia dvišią net menkiausiai aplašai. Šiaip knyga gana chaotiška (mandagiai turėtume sakyti: polistilistinė). Čia ir tekstai „tik vaikams“, čia ir tekstai „tik suaugusiems“. Visas margas didelio poeto katilas, nuo marginalijų iki tikrai išskirtinių eilėraščių. Smagu, kad ir po mirties S. Geda tebepublikuoja dienoraščius ir tebeleidžia knygas.

Romas Daugirdas „Ménilio dezerteriai“, „Naujoji Romuva“, 120 p.

Romas Daugirdas yra urvinis poetas, jau daugybę metų savo tekstu rašantis ant uolos. Tvirtas kaip ji, nekintantis kaip ji. Ši knyga jau kiek kitokia, gal trim dvasiniaiš milimetraini pasislinkusi, o tai šiam poetui daug. Proziniai eilėraščiai. Po-

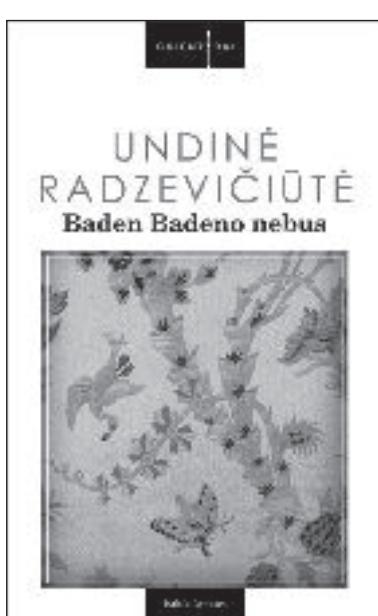
ezijai čia atstovauja paradoksalios situacijos, asociatyvios jungtys, sąlygišumas bei fragmentiškumas. Prozai – kiriui taštyti sakiniai, familiarumas ir natūralizmas, buities inkliuzai. Visuma ganėtinai išpūdinga, nors kai kurios detalių labai to nuo Holivudo.

Aidas Jurašius „Luiso Alberto Salvatjeros gyvenimo aprašymas“, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 104 p.

Geriausiu atveju – konceptualinė knyga, blogiausiu – meksikiečių serialas. Tačiau tik tekstų pavadinimuose, kurie tarsi sukabinti vienu sykiu, ruošiant knygą spaudai. Šiaip ar taip – nebūtini, tekstai įvairiūs ir pavadinimai čia atrodo antriniai. Na, tegu, priimkim žaidimą. Žaidimo daug ir pačiuose tekstuose, ne visada brandaus, ne visada paveikaus. Kartais tik popierinė pliauškynė, pasakojimai pasišvpaujant. Taip rašyti derėtų dešimčia metų anksčiau, nei autorui atsitiko. Nes jei dabar taip nutinka, baugu, jog ir vėliau atsitiks taip ir tik taip. Pasipiktinimo knyga nekelia. Kaip ir susižavėjimo.

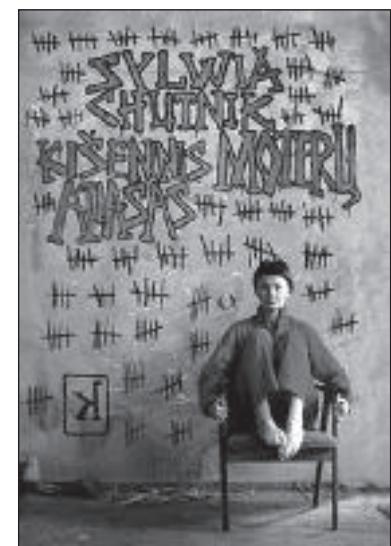
Undinė Radzevičiūtė „Baden Badeno nebus“, „Baltos lankos“, 126 p.

Žmogiška knyga apie žmogišką poetą. Autorius mintis dėsto lyg šaukšteliu maišydamas arbatą: šiltai, jaukiai, mašliai. Skaitymas teikia ne tik informacijos, bet ir savotiską pasibuvimo jausmą, o pasibūti ir su Justinu, ir su Valentiniu visad buvo gera. Tai nėra akademinė studija, veikiau pirmoji po-

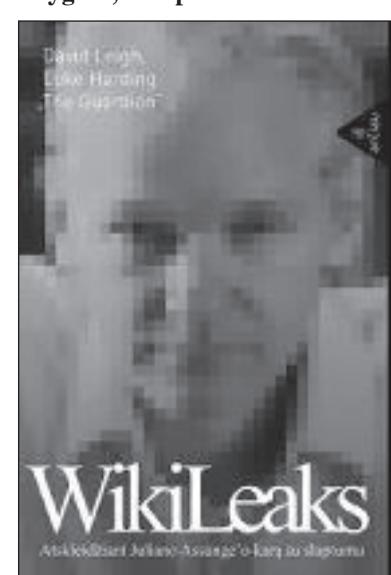
keitė reakcija. Ganėtinai išsami, ižvalgi ir – banaliai pasakius – reikalinga. Kartais kiek primena išplėstinį nekrologą, bet tiek jau to.

Julian Barnes „Flobero papūga“ (vertė Nijolė Chijenienė), „Baltos lankos“, 270 p.

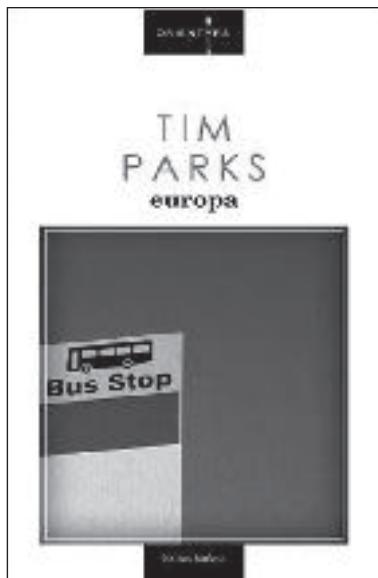
neutriniais suvarpyta knyga. Kai tiek buities, ji tarsi pati save ištumia, virsdama simboliu, apibendrinimu, metafora. Nežinau, kiek šis atlasas pravartus praktine prasme, tačiau teikia nemenką estetinį patitenkinimą.

David Leigh, Luke Hardinge „WikiLeaks. Atskleidžiant Juliano Assange karą su slaptumu“ (vertė Jurga Grunkienė), „Kitos knygos“, 324 p.

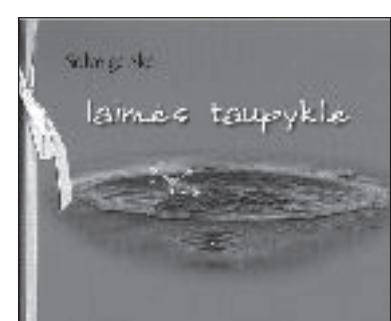
„Svarbiausia – kuo daugiau eriekijų“, – raše Gustave'as Flaubertas, knygoje vadintamas Floberiu. O vietoj to – po tris dienas gluindavo vieną sakinį. Tikras sakinio kankinis, tad ne veltui traukia pavyzdžių kolegų dėmesį. Postmodernistas J. Barnesas savo žaidybiškoje biografinėje knygoje jį narsto po kauleli (šiuo atveju – po eilutę), tad ir knyga (romanas, ne biografija!) yra savotiškas žaidimas kauliukais. Talentinga knyga, kauliukas vis krinta šešetu. Nežinina, ar skaitytojui G. Flauberto vaizdas čia išryškės, ar atvirksčiai – susijauks. Tačiau autorius akiavazdžiai nesuka sau dėl to galvos.

Tim Parks „Europa“ (vertė Gediminas Sadauskas), „Baltos lankos“, 360 p.

Julianas Assange'as paauglystėje veikiausiai vogdavo laiškus iš kaimynų pašto dėžučių. Suaugę tuos laiškus émė vogti iš kur tik galėjo, ypač slaptus. „Wikileaks“ yra vienas didžiausių pastarojo meto skandalų, viso pasaulio diplomatai tapę rakstimi panagėj. Tad ir ši knyga nepatikimai niekam, nei politikams, nei pačiam Assange'ui, apie kurio dartinančius nuotykius čia rašoma. Knyga su užmoju, kitaip apie „Wikileaks“ ir neparašysi.

Solveiga Ska „Laimės taupyklė“, išleido neaišku, kas.

Romanas, labai vaizdžiai primeinantis kadais ir Lietuvoje populiarų rašymo būdą – samonės drautą. Pagrindinio herojaus, su grupe dėstytojų autobusu vykstančio iš Milano į Strasbūrą, vidinis monologas toks tirštas ir intensyvus, jog kartais norisi užsimerkti ir užsimerti ausis. Autobuse atsiradusio „buvusioji“ viską tik dar labiau komplikuoją. Rimta proza rimtam skaitytojui. Tikėkimės, tokbai dar vaikšto mūsų gatvėmis. P. S. Serijos „Orientyrai“ knygos kol kas tikrai vertos dėmesio. Visos.

Sylvia Chutnik „Kišeninis moterų atlasas“ (vertė Vytas Deksnys), „Kitos knygos“, 232 p.

Labai toli nuo „Cosmopolitan'o“, o juk šis rodési esas paskutinė moterų priebėga. Čia moterys ne tokios reprezentatyvios, tačiau gyvos. Autorė jas skirto į „turgines“, „ryšininkes“, „padirbines“ ir „princeses“. Universalus spektras, iš kiekvieno segmento prisunkia ma ganėtinai sulčių. Tiršta, buities

Ojoj, kaip mégstu tokias knygas. Tokios man yra tikrasis tyro džiugesio šaltinis. Štai knyga su autore sako: „Atversk mane, / Išgirk romano lyra, / skaitytų vėjo nekantraus. / Išglostyk ir skanauk / tarsi begėdį vyną, / brandintą meilės / ir aistros.“ Argi negražu? O visokių arklių, jūrų ir varveklių nuotraukos šalia? O parausvinti ir paornamentuoti puslapiai? O kaspinielių perrištas viršelis (autorė eina į knygynus pataisyti kaspinielių)? Ne, ponai, Solveiga Ska su visu savo džipu yra neatremiamai jėga. Telieka nusilenkti ir nutilti.

Laisvasis Mūrininkas

Vaclovui Šiugždiniui – 100

Kitokia dvasia

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Yra asmenybų, kurios tampa vietas, dažniausiai miesto, ženkla. Vienas tokų reikšmingų Kauno ženklu – poetas, vertėjas, mokytojas Vaclovas Šiugždinis, sovietų laikais skleidęs viliojančią tarpukario miesto dvasią. Žmogus, tapęs langu, pro kuri žvelgiantį į uždraustą pasaulį, pažadū, kad visa tai kada nors vėl galiapti realybę. Dėl tam tikrų priežascių, kurios šiandien jau apipintos legendomis, V. Šiugždinis nebuvo išvežtas į Sibirą ar sušaudytas, nors ir patyręs daug sistemos priespaudos, tapęs savo išklausyti, jog jaučiasi kaltas vaikščiodamas Laisvės alėja. Visi kiti už tai dėkojo likimui.

Valentinas Masalskis: „Kai Kauno gatvėmis prieidavo V. Šiugždinis, atrodydavo, kad praėjo Paryžius.“

Kęstutis Navakas: „Prieš trejetą dešimtmečių mūsų belle époque Kaune priminė ne tik pastatai, bet ir žmonės. Dabar veik visi jau iš pastatų išpustyti savo gimimo datą. O tada galėjai susitikti kad ir poetą bei intelektualą Vaclovą Šiugždini, kuris, atrodė, kiekvienoj stotelej lipa iš geltonų čekiškių troleibusų vien tam, kad būtų atpažintas, pasitaisytu amžinają juodąją beretę (tais kažkokas kodas, prisiminim L. Trukį ir J. Miltinį, tarsi visi jie būtų buvę prancūzų rezistentai ar baskų separatistai) ir pasakyti bet ką. Kad ir ką jis sakytu, atrodydavo, kad kalba prancūziškai. Ir pats buvo tarsi išskūnijusi Oskaro Milašiaus citata.“

Vaidlitė Volskytė: „Tai būdavo praejusio šimtmečio antrojoje pusėje, kai Kaunas puikavosi solidžiu „Nemuno“ žurnalu – savotišku humanitarinės kultūros centru. Užėidavo žmonės senu kaimišku papročiu: éjau pro šali ir užsukau. Jie čia paprasciausiai pabūdavo. Ateidavo Antanas Martinaitis, Ričardas Vaitekūnas, Gražina Cieškaitė, Vaclovas Šiugždinis... Visų neišvardysi. Pastarajį labai mėgome. Jis pasakodavo apie tarpukario Lietuvą, Paryžių, juokaudavo, būdavo autoironiškas.“

Poetas, vertėjas V. Šiugždinis gimė 1911 m. rugpjūčio 29 d. Kaune, ten pat 1988 m. ir mirė. Tikrasis kaučiukas. Pirmojo pasaulinio karo metais su tévais gyveno Rusijoje, tačiau sukakus dešimčiai metų vėl gržo į Lietuvą. Dirbdamas „Spin-dulio“ spaustuvėje, baigė gimnaziją.

ja, išstojo į VDU ir Humanitarinių mokslių fakultete studijavo romanistiką. Vėliau išvažiavo stažuotis į Nansi universitetą Prancūzijoje, išgijo teisę mokyti prancūzų kalbos ir literatūros. 1939–1971 m. mokytojavo Kauno ir kitų miestų mokyklose. Biografija gana tolygi ir paprasta, tačiau amžininkai ir visi pri-silietusieji prie jo gyvenimo prisimena nepaprasto grožio ir ryškumo asmenybę.

V. Šiugždinis buvo poliglotas, išsaugojęs puikų gimtosios kalbos jausmą. Nuo 1925 m. iki pat gyvenimo pabaigos jis vertė iš prancūzų, ispanų, lenkų, rusų kalbų poezių ir prozos kūrinius, dramos veikalus. Tarp išverstų autorų: Oskaras Milašius, Paulis Eluardas, Theophile Gautier, Arthuras Rimbeau, Tadeuszas Rozewiczius, Henri Barbusse, Marguerite Duras, Jeanas Cocteau, Jaque LeClerq, Rene Laurentin, Romain Rolland, sv. Teresė ir daugybė kitų. Kūrybą spausdino „Karyje“, „Iliustruotoje Lie-tuvuje“, „Naujojoje Romuvoje“.

1936 m. išleido pirmą savo poezių knygę „Amžini stabai“. Jau po rašytojo mirties, 1998 m., pasirodė antroji knyga „Stabai sudužo“. Poezijoje intelektualinė emocija dera su religiniuose išgyvenimais, apokaliptiniai motyvai – su krikščionišku vertibių nykimo minoru.

Deja, liko nemažai iki šiol nepublikuotų V. Šiugždinių kūrybos rankraščių. „Ypač daug yra nepasirodžiusių jo religinių tekstu. Tėtis buvo tvirtai tikintis žmogus. Ap-skritai norėtusi, kad jo darbai, kurių kiek išsiplėtė sunku suvokti kaip vieno žmogaus triūsą, pasiekėtų skaitytojus“, – dalijosi mintimis duktė Dalia Šiugždinytė.

Naują poeto ir vertėjo rinktinę spaudui ruošia poetas Robertas Keturakis, pažinojęs V. Šiugždinių kaip Kauno intelektualą, užsukdavusį bendrauti i tuometinio žurnalo „Nemunas“ redakciją. Jis nelaukdavo, kad kas ateis pas jį, bet ateidavo pats. „Man tenka laimė sudaryti poetų rinktinę, ir čia matau didelę prasmę, nes V. Šiugždinis buvo nepakartoja ma asmenybę. Visi, kurie su juo bendravo, išsaugojo bent dalelė šio potyrio, yra laimingi. Skaitant jo poetiziją vis kirba mintis, ar šis žmogus panauodojo visą savo potencialą, ar iki galos atskleidė. Juozas Grušas, Viktoras Katilius ir V. Šiugždinis buvo tie didžių, iš kurių mes mokėmės. J. Grušas tebera žinomas, o kiti du, deja, nuslinko užmarštini“, – praeities išpūdžius pasakojo R. Keturakis. Poetas puikiai pamena, kaip sutikdavo be galio elegantišką, nepriekaištingai apsiarengusį vertėją „Nemuno“ redakcijoje, kur jis neskubėdavo pas vyriausiajį redaktorių, o pagarbai kalbėdavosi su jais, dar visai jaunais „eiliniais“. Tik merginos jo kiek prisibijojo, prisimena R. Keturakis, o tiksliau, kiek gedėjosi savo sovietinių laikų „aprėdų“ žmogaus, mačiusio Paryžių, akivaizdoje.

Mokytojas...

„V. Šiugždinis buvo tiesiog pri-valoma „akademija“. Be tokų žmonių, kurie nešė su savimi šviesią praeiti, mes būtume paprasciausiai at-bukę. Jis buvo ramus, taktiškas, in-telligentiškas. Šalia jo mes, jaunesnieji, niekada nesijautėme žemesni. Kai skaitydavo poeziją, ją palydėdavo rankų judesiais, kurie, rodos, lieisdavo žodžių sukelius vir-pesius ir stumteldavo juos klausytojų link“, – prisiminė poetas.

V. Šiugždinių kūryba iki šiol nėra pakankamai vertinta, labiausiai jis imponuoja kaip asmenybė, intelligentijos sluoksnio atstovas. Tačiau kaltant apie jį beveik visuomet greta stoją O. Milašiaus pavardė. Lietuvoje jie sunkiai atsiejami. O. Milašiaus vertimas buvo svarbiausias V. Šiugždinių darbas ir dižiausia gyvenimo aistra. Poeto knygas jis gaudavo iš savo Paryžiuje gyvenusio mokinio Žibunto Mikšio, o vėliau išverstos jos pasisklisdavo pas mus. Kaip prisimena bendravusieji, vertėjo kambarėlyje ant vienos sienos kaboj kryžius, ant kitos – O. Milašiaus portretas. Lietuvos ir Prancūzijos asociacijos Vilniaus skyriaus prezidentė, aktorė Karolina Masiulis-Paliulis, skaitanti daug O. Milašiaus poezių, prisimena, kaip kažkada gavo V. Šiugždinių siūstą atviraiški, kuriamie buvo parašyta: „Aš taip pat myliu O. V. L. M.“ Ne vienam jį pažinojusiajam yra dovanojęs poetu nuotrauką kaip sektiną, palai-kantį ženkla. „Paimk O. Milašiaus nuotrauką, pasikabink virš savo stalos ir niekada nebūsi banali“, – V. Šiugždinių žodžiai prisimena poetė Dalia Teišerskytė. „Daugelis iji žiūrėjo atlaidžiai, kai kas ironiškai, ak, tas Maestro! Didelis vaiskas, mina redakcijų slenkščius su tvarkinga papkute rankoje, dūsta joje kažkieno genialūs žodžiai, be kurių mes – skurdžiai ir nemokšos. Tačiau tie žodžiai nedaug kam reikalingi. Maestro buvo iš „tu“ – ne-pageidaujamų – kūrėjų, vertėjų, žmogiškumo saugotojų, iš tų, kuriuos dažnai atsimindavo kūrėjų kardinolai ir užmiršdavo garbūs kolegos. Jis buvo – paprasciausiai – nepatogus vairinas“, – prisiminiimus užraše D. Teišerskytė, savo iniciatyva išleidusi antrą V. Šiugždinių poezių knygą jau po jo mirties.

„Tačiau savo mylimą O. Milašių, sustyguota, išišta į kelis storus sąsiuvinius, iliustruotus subtilys Gražinos Didelytės, kurią labai vertino, jis skaitydavo ne visiems“, – prisimena Dalia. Todėl V. Šiugždiniu anūkė Agnė Arbačiauskienė su tokia pagarba prisimena, kaip jai, dar visai nedidelei mergaitei (V. Šiugždinius mirė, kai Agnei buvo keturiolika), skaitė savo mylimą poetą. „Senelis, manau, labiausiai džiaugtusi, kad žmonės prisimena ir myli ne jį, o Milašių. Man daug apie jį pasakojo ir skaitė. Be galio tikėjo tuo, ką daro, nors nežinojo, ar šie vertimai bus spausdinami. Man tai be galio svarbi patirtis. Artimas žmogus pertiekė viltį, kurią gali suteikti kūryba. Todėl dabar žinau, kaip svarbu pagarbai bendrauti su vaisais, pažadinti jų meilę kūrybai“, – savo prisiminius dalijosi A. Arbačiauskienė.

Kaip itin šviesų ir myliantį žmogų jį prisimena ir dukterys Dalia bei Elona, kurioms teko gyventi gražioje, itin darnioje, pagarbos kūpienoje šeimoje. Namuose, kuriuose buvo pilna poezių ir muzikos. „Tėtis – estetas visomis prasmėmis. Taktas, orumas, žmogišumas – jo stipriosios savybės. Jam visi žmonės buvo mieli. Mama skaitė iki pat mirties, be to nejsivaizdavo gyvenimo. Tėtis taip pat. Dar dainavo namuose operų išstraukas, liaudies dainas“, – šviesius prisiminimų pilna Dalios vaikystė. O dukra Elona jį prisimena kaip itin paprastą, gana žemišką žmogų, kurį visada vadino pagrasciausiai Vacium. Ir be-

galo atsidavusį darbui – versdamas poezią jis atkakliai ieškojo pačių subtiliausią, tiksliausią atitinkmenę.

Asmenybės groži atskleidžia reikšmingos detalės: sudėtingu laiku, dar dirbdamas direktoriumi Jézuitų gimnazijoje, V. Šiugždinius mokykloje slėpė žydaite su vaiku, o naktimis vedavo juos pasivaikščioti ant stogo.

Spalio 13 d. Kauno apskritys viešojoje bibliotekoje vykusiame V. Šiugždinių pažinojusių žmonių susitikime „Atverės duris į prancūzų kultūrą“, kurį sumanė Rimantė Tamoliūnienė, dalyvavę ir vertėja Liucija Baranauskaitė-Cerniuviene, mėginusi apibūdinti jo vertimo ypatumus, sulaukiančius labai prieštarinę vertinimą. Vis dėlto sprendžiant, kokius O. Milašiaus vertimus skaityti, dažniausiai pasirenkami V. Šiugždiniu. Galbūt dėl jų šiltumo ir žmogiškumo, kuris neabejotinai išsirašė taip savo darbą gerbiančio vertėjo palikime. „Vertindama vertimus, daugiausia reikšmės teikiu jų kalbos natūralumui ir autentiškumui. Jie pasiekiami, jei visai pamiršti, jog skaitai vertimą, manai, kad tai teksto originalas. Kažkada lyginau įvairius O. Milašiaus vertimus ir labiausiai traukė V. Šiugždiniu. Jų kalba tarsi plaukia, labai natūrali ir šilta. O. Milašiaus eilės yra laisvos, jų nevaržo formos reikavimai, todėl ir verti reikia tai, kas sudaro poezijos esmę, slypi tarp ei-lucių, juntama širdimi. Tačiau, ne-paisant šio lengvumo, intelektuali O. Milašiaus poezių reikalauja begalinės erudicijos“, – apie vertimus kalbėjo L. Baranauskaitė.

V. Šiugždinių pažinojusi aktorė Dolores Kazragytė šiltai prisimena ne tik bendravimą su Maestro, galimybę atvirai pasikalbėti laikais, kai daugelis bijojo tai daryti, bet ir jo išėjimą. Nuo šios asmenybės gyvenime skrido gerumas, todėl ir ruošiantis išeiti aplankė ramybę, mirties – kaip išsivadavimo – nuo-jauta. Jos neaptemdė net ir negalėjimas atleisti tiems, „kurie visą gyvenimą nepaliko ramybėje“.

D. Kazragytė prisiminė šiek tiek juokingą, šiek tiek graudžią istoriją, pasakotą V. Šiugždiniu O. Milašiaus 100-ujų metinių proga.

Sukakties nepaminėjo Lietuvos spauda, tik „Lietuvos pionierius“.

Todėl mes V. Šiugždinių 100-ujų gimimo metinių proga galime per-skaityti bent vieną jo eilėraštį.

Carpe diem

Nebegrąžinamai prabėga dienos, valandos, minutės, pasendinę ir gyvus, ir negyvus daiktus. Ir laikrodį sustabdės, ir žvakes užpūtęs, nebegali išlikt nepasikeitęs...

Jautiesi amžinai laike įkalintas belaisvis ir veltui nori dar įminti sfinkso mīslę: ar po mirties tu kada nors gyvensi – (turbūt) jau niekas niekad nebejims jos.

Girdi už lango paukštę devynbalsę, matai, kaip žiedas glaudžiasi prie žiedo – nerūpi jiems, ar jie numirę kelsis: žiedai sau žydi, paukščiai čiulba, gieda!

Todėl ir tu, dievų galingų išrinktasis, naudokis tuo, ką tau likimas duoda; kitaip nei laimės, nei džiaugsmu nerasi, ir net dienos šviesoj atrodys viskas juoda...

**Dalios ŠIUGŽDINYTĖS
asmeninio archyvo nuotraukos**

Nansi universitete 1938-aisiais.

Oskaro Koršunovo „Miranda“ – viesulas Žironoje

Dovilė ZELČIŪTĖ

Lietuvoje naujasis režisierius Oskaro Koršunovo pastatymas „Miranda“ (inscenacija pagal Williamo Shakespeare'o „Audrą“ ir kitus jo kūrinius) kol kas suvaidintas tik keletą kartų, tačiau jau sulaukė daugybės audringų vertinimų. Viena premjera vyko gastrolėse, Vengrijoje. O spalio 14-ąją OKT paberbtas kvietimu dalyvaučius tris mėnesius trukančiam Katalonijos festivalyje „Temporada Alta“ („Sezonas metas“). Turi galvoje, kokio aukšto lygio šio festivalio programos, tampa akivaizdu, kaip vertinamas O. Koršunovo teatras Europoje.

„Miranda“ – daugiasluoksnis, išvairiaprasmis spektaklis, kad ir kiek kartų žiūrečiau – peržiūras ir premjerinius spektaklius, – kaskart atsiveria vis nauji labirintai, vedantys viena – žmogaus pažinimo – kryptimi. Fantastinis, primenantis stebuklinę pasaką. Gal ne pats populiarus (pastatymu prasme) W. Shakespeare'o veikalas, sutrumpintas, o iš dalies – papildytas kitų to paties nemirtingojo auto-

rius dramų ir sonetų citatomis, dėl netikėto O. Koršunovo sceninio sprendimo tampa laisvės ir svajonės metafora. Du personažai – tėvas ir dukra, Prosperas ir Miranda, įkalinti sovietiniame „rezistenciniame“ ankštame bute, kur vienintelė dvasios atrama – knygos, mėgina gelbėti. Skaitydami „Audrą“ ir kitas knygas. Svajodami. Patys tapdami pagrindiniai skaitomos dramos veikėjais. Paradoksalu, kad jiedu gelbėja vienas kitą ne tik drąsindami, bet ir kankindami. Žudo vienas kitą, vienas kito gailėdami. Spektaklis – stipriu nervų ir atviros sielos žiūrovui. Arba tam, kuris delsia apsispresti: laisvė ar – mirtis. Dukters Mirandas (kuri galbūt tėra kenčiančio tévo viltis ar svajonę, sau susikurta kaip išsigelbėjimo vizija) dvasios jėga ir laisvės ilgesys mirtinai nukankina Prosperą. Įkalintieji saloje. Uždaros erdvės košmarai ir – viltis, siekiamybė ištrūkti iš priespaudos. Koršunovas neįspraudžia žiūrovo vaizduotės į ankstus politinės ar socialinės nelaisvės rėmus. Toji negyvenama sala – ir kiekvieno mirtingojo siela, kur jam lemta susitiki su savo demonais ir pragaru. Kas gi

Žironos teatras de Salt.

gelbėjo užspaustą ir priverstą tylėti inteligenčią? Literatūra. Menas. Ir... alkoholis. O virš viso to – šaukianti iš ilgesio, neigali, suluosinta ir pačių luosinama dvasia... Šias patirtis deginamai skaudžiai žiūrovams vėl priartina ir sudabartina režisierius ir du istabūs aktoriai – Airida Gintautaitė (Miranda) ir Povilas Budrys (Prosperas). Palydimi „Gulbių ežero“, Alos Pugačiovos ir paukščio sparnų plastėjimo bei lietuviškų sutartinių muzikos (kaip visada – nepriekaištingas kompozitoriaus Antano Jansenkos darbas), išreminti Dainiaus Liškevičiaus scenografijos (nutriuš 7-8 dešimtmecio baldeliai, iki skausmo atpažįstama sekcia, foteliukai, telefonas ir stiklo vazos), apvilkti Aleksandro Pogrebnojaus drabuželiais, du aktoriai tarsi savižudžiai scenoje leidžiasi į sielos aukštumas ir pragarus. Prisikelti. Ištrūkti. Išsilaisvinti. Išblaivėti. Atgauti žmogiškajį orumą ir laisvę. Tegu ir per mirtį. Toji riba – gyvenimo ir mirties – tokia trapi, kad žvelgiant į titaniską visų kūrėjų darbą sukirba nerimas: kaip po visų šių transformacijų jie sugriūti į kasdienybė namus? Bet šitokais darbais ir pasitikrinamas profesionalumas.

Dalyvaučius Žironos festivalio programoje, kuri sudaryta trimis su puse mėnesio, – akiavizdus išbandymas. I festivali suvažiuoja teatro meno kūrėjai (ir jo gerbėjai, prodiuseriai) iš visos Europos. „Temporada Alta“ dalyvių sąraše – tokie kūrėjai kaip Kristianas Lupa, vienas žymiausių ne tik Lenkijos, bet ir Europos režisieriai. Festivalio programoje

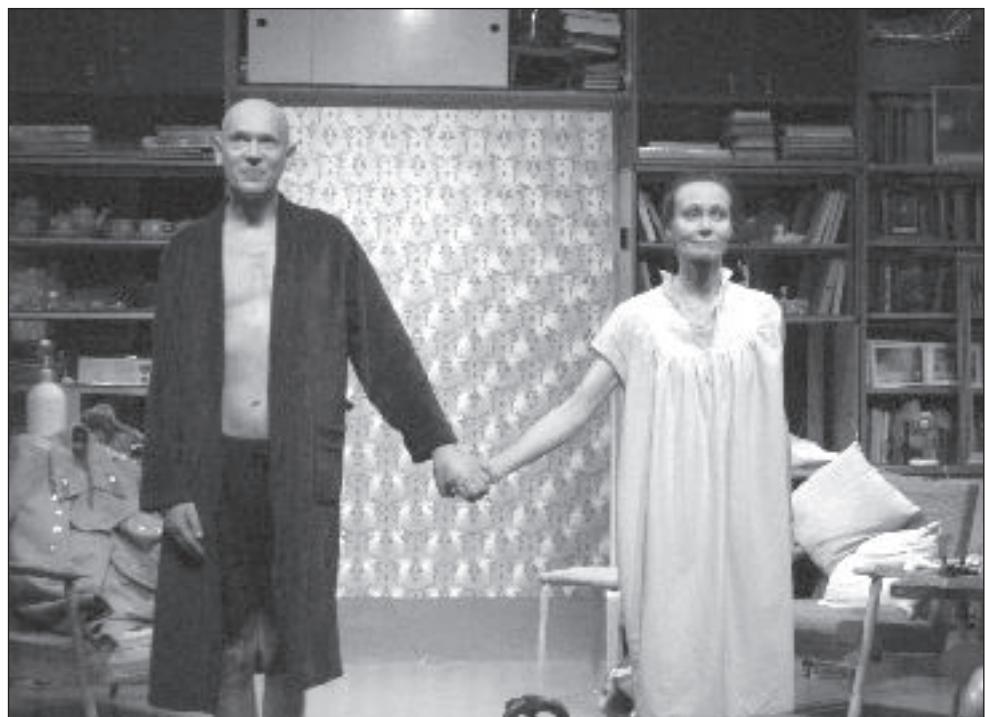
dramą keičia muzikos koncertai, netgi italių cirkas. Visa tai rodoma keliose Katalonijos sceninėse erdvėse. Viena jų, į kurią ir atvyko O. Koršunovo „Mirandos“ trupė, – Žironos teatras de Salt (Saltas – Žironos priemiestis).

Teatro de Salt scenoje dvi dienas lietuviai ruošesi spektakliui. Iš pradžių, vos atvykus į Kataloniją, – spaudos konferencija Barselonos žurnalistams. Kitą dieną – televizija ir fotografai, atskirų scenų filmavimas teatre. Paskui, po valandos, viso spektaklio perbėga su titrais (vertimas į katalonų kalbą). Dar po kelių valandų – pats spektaklis.

I nedidelį, jaukų Salto teatrą publiką rinkose gerokai iki spektaklio. Jaukiai, kamerinė salė (su balkonais per du aukštus), festivalio organizatoriai atidumas atvykusiam teatrui – visa tai palankiai nuteikė ir sutelkė trupę. Ir, žinoma, pati „Mirandos“ – O. Koršunovo – pastatymo dvasia, kurią aktoriai P. Budrys ir A. Gintautaitė „prisišaukė“ jau per pirmąjį repeticiją.

Ir aš ten buvau, alų miidū gėriau... Mačiau, kaip veiksmas po veiksmo, mizanscena po mizanscenos aktoriai įtraukia publiką į savo erdvę, į emocijas lauką. Kažkuri žiūrovės nesulaikydavo juoko parodokslų scenų metu, paskui ją pratrūkdavo ir kiti žiūrovai. O keičiantis paveikslui ta pati, ką tik kvatojusi publiką jau verkdavo. Finalas – aplodimentai, penki kvietimai nusilenkti ir žiūrovų „bravo!“, jaudinanti bendrystės su pasauliu valanda. Scenos meno pergalė.

Autorės nuotraukos

Aktorai Povilas Budrys (Prosperas) ir Airida Gintautaitė (Miranda).

„Tarp“ 2011: asociatyvus džiazo ir poezijos prisiliemas Kaune

Atkelta iš 2 p.

– Galbūt labiau nejisivaizduoju miesto be poetų. Mano galva, poetiška gali būti ir kasdienybė – girdžiantios durys, kasdien pereinamas tas pats skersgatvis ir tame šokantys rudens lapai. Todėl sąmoningai renegiame skaitymus urbanistinėse, alternatyviose erdvėse – jos suteikia originalų kontekstą skaitymams bei sulaukia kitokio, bet ne mažiau sudomėjusio klausytojo.

– Festivalio centras išlieka Vilnius. Nesunku pastebėti, kad, palyginti su keleriais TARP'inių kavimo Kaune metais, šiemet pristatėte ilgiausią ir įvairiausią, net 3 dienų programą (ankstesniais metais „Tarp“ viešėdavo vieną vakarą – aut. past.). Ar turite kokių nors ypatų lūkesčių, susijusių su kitais Lietuvos miestais?

– Lūkesčiai turi virusinį pobūdį ir užkrečia ne tik tuos, kurie tikisi, bet ir tuos, iš kurių tikimasi. Žinia, bacilų būna ir piktybių, ir naudingų. Skleidžiame festivalio idėją, iš tiesės ne visada numanydam, kokią reakciją jis sukels – dažnai žmonės sugrižta į renginius ir atsiveda draugų, laukia „Tarp“ savuose miestuose, tačiau būna ir pasipirktinusių. Tai visiškai normalu. Blegiausia būtų, jei nesukeltume jokios temperatūros.

– „Tarp“ ne tik skatina domėtis poezią, bet ir skatina interpretuoti. Žūrint poezijos vizualizaciją pro-

Vaiva Grainytė.

gramas akivaizdu, kad kai kurie menininkai, pavyzdžiu, A. Ruzgas, norai atsikleidžia, bendradarbiauja su įvairiais kūrėjais. O ar rengiami konkursinė programų jaučiate didėjančių pradedančiųjų menininkų susidomėjimą ir palaikymą?

– Taip, jaučiu vis didėjančiąjį palaikimą – turbūt su bet kokia naujoje reikia apsiplasti, bet kokiai tradicijai būtinės laikas. Prie festivalio prisiėda vis daugiau suprantančių jo idėją, be to, auga nauja karta, kuriai vaizdinė kultūra ne mažiau svarbi už tekstine. Tikiuosi, festivalis „Tarp“ ateityje visiškai vizualaus mėstymo užvaldytam žiūrovui taps tiltu tarp šių dviejų, viena kitą pildančių išraiškos formų.

– Šiemet nuo pirmųjų iki paskutiniųjų „Sukilimo Gargare“ akimirku buvo justi vis laisvėjanti atmosfera, valdoma improvizacijos, žodžio dinamiškumo. Pirmasis rengi-

nyje pasirodės atlikėjas Luulur, atsisakydamas kalbos, grįždamas prie pirmąpradžio poezijos balso, ieškojo dialogo. Publiką jam atsakė tuo pačiu, regis, tai įkvėpė ir R. Bale'q. Ar nebuvo baimės, kad ne visus svečius iš užsienio Lietuvos publiką įvertins?

– Svečius iš užsienio kvietėme ne į žiūrovų teismą, o prisistatyt – štai kas vyksta pasaulyje. Žinoma, suprasti poezią svetima kalba nėra lengva (apskritai tikiu, kad poezija neišverciama), tačiau Luulur (Jaan Malin) atveju išgalvoti naujadarai mus grąžina į archetipinę pradžių pradžią, kai net garsai ir skiemėmenys

buvo įreikšminti ir funkcionalūs. Dabar mums lieka asociatyviai kurti savo reikšmes. R. Bale'o ir K. Bianca iš Australijos pasirodymuose svarbus ne tik tekstas, bet ir muzikinė išraiška, vaizdai, judejys, mūsų sajmonę pasiekiantys (arba ne) kaip videntas pranešimas. Taigi tokijų baimių nekilo.

– Renginio metu girdėjau, kaip viena mergina bandė telefonu paauskinti, kur šiuo metu yra, ko klausosis (tuoj metu scenoje pasirodė K. Bianca), ji atsakė „...ai, šiaip, žinai, čia tokia dainuojamoji poezija...“. Žinau, kad turite patirties tarptautinėje erdvėje. Ar dažnai pasitaiko to-

kio pobūdžio komentarų ir kaip į juos reaguojate?

– Kuo toliau, tuo labiau nyksta bet kokios ribos. Jei būčiau paklausiau prieš dešimt metų, sakyčiau, kad dainuojamoji poezija man itin siejasi su akustiniais instrumentais, besirimus jojantais tekstais, harmoninė melodija. Audiovizualinė poezijs labiau asocijuojasi su technologijomis kuriama muzika, generuojama vaizdais, baltosiomis eilėmis. Tačiau dabar visos stilistikos maišosi, kinta. Faktas, kad kuo daugiau technologijų, tuo didėja paprastų, grynuų dalykų ilgesys. Taip pat – poreikis eksperimentuojant grįžti prie senesnių, jau išbandytų, tačiau poezijos scenoje nevertojamų priešmonių. Taip „Orbitos“ nariai tekstu vertimus paleisdavo faksu, minėtasis Jaanas susigrąžino archajiską staugsnę, o poezijos skaita kyla į Vilnius „Energetikos ir technikos“ muziejaus pusrūsi ir vyko beveik visiškoje tamsoje. B. Januševičius ir Fiokla tame pačiame muziejuje eksponavo parodą „Eilėraščiai-daktais“, kurios visi objektai buvo seni buities rakandai, saugantys mums daugiau ar mažiau išskaičiavomą informaciją.

– Kas jūsų idėjų variklis?

Idėjų variklis – begalinis tikėjimas idėja ir žinojimas, kad einu savo keliu. Tada netruksta ir bendražygiai.

– Dekoju už atsakymus. Festivalio archyvo nuotraukos

Judančių eilėraščių kino seansas.

92-ojo kūrybinio sezono spalio mėnesio repertuaras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kaina – 50 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Daniello Daniso „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 30 Lt., moksleiviams – 15 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Kęstučio Marcijulyno „Auksinė šventykla“. Monospektaklis. Režisieriai Eglė Mikulionytė ir Kęstutis Marcijulynas. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71) – Daniello Daniso „Paskutinė Diuranų daina“. Išpažintis. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 15, 20 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Inesos Paliulytės „Andersono gatvė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kaina – 12 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – „Laimingi žmonės“ spektaklis Bernardo Slade „Kitais metais, tuo pačiu laiku“. Dviejų dalių romantinė komedija. Spektaklio trukmė – 2 val. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

25 d., sekmadienį, 18 val. Rūtos salėje (Laisvės al. 71) – premjera: Sofi Oksanen „Apvaisvalymas“. Tragedija. Režisierius Jonas Juras. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Jeano Dello ir Geraldo Sibleyraso „Tegy vuja Bušonas“. Vienos dalies komedija. Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kaina – 30 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Inos Pukelytės „Meilė Paryžiuje“. Vienos dalies kabaretinė komedija. Režisierė I. Pukelytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerinis teatras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā““. Pasimatymas po dvidesimties metų. Spektaklis skirtas mokytojų dienai. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 28, 35 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Rejaus Bredberio kūrybą. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietai kainos – 24, 30 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiu ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. K. Fréset „Žanas ir Beatričė“. Melo drama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietai kainos – 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina Bilietai.lt ir Bilietai pasaulis.

20 d., ketvirtadienį, 19 val. Lauros de Weck „Mylimiausi“. Vienos dalies spektaklis. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kaina – 30, 35 Lt.

21 d., penktadienį, 19 val. Gregory Burke „Gagarino gatvė“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietai kaina – 30, 35 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Vytauto Balsio „Žmogus medyje“. Tragikomedija. Režisierius V. Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietai kaina – 30 Lt, senorams – 10 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Venecijos pasaka“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietai kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina Bilietai.lt.

22 d., šeštadienį, 15 val. Kauno apskrities viešosios bibliotekos (Radastų g. 2, 406 kab.) Skaitytoju klubas kviečia į susitikimą su poetu, eseistu, dramaturgu, prozininku, 2003 m. Lietuvos kultūros ministerijos premijos laureatu Gintaru Grajuskui.

23 d., sekmadienį, 17.30 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, salė) – susitikimas su aktoriu ir režisieriumi Valentiniu Masalskiu.

Kauno valstybinis lėlių teatras

22 d., šeštadienį, 12 val. „Užburtos pilies pašlapis“. Mislinga istorija apie amžinos meilės stebuklą? Nuo 6 m. Režisierius Olegas Žiugžda. Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 d. Tarptautinio dainuojamosios poezijos festivalio „Tai – aš“ koncertas „Jūs to negirdėjot“ Dalyvaus: Andrius Kulikauskas, Saulius Bareikis, Gediminas Storpirštis, Olegas Ditkovskis ir Vilniaus m. savivaldybės Šv. Kristoforo orkestras (dirigentas ir meno vadovas prof. Donatas Katkus). Bilietai kainos – 30, 40, 50 Lt. Bilietai galima išsiguti teatro kasoje 1 val. iki renginio ir Bilietai.lt kasose.

23 d., sekmadienį, 12 val. „Tigrukas petrikas“. Ar sunku gyventi, drąsa pametus? Nuo 3 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt.

Bilietai kainos – 8, 10, 12 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina Bilietai pasaulis

Kauno valstybinis muzikinis teatras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Franco Leharo „Linksmo našlė“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dalininkė Virginija Idzelytė, choreografas Danil Salimbaev (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Kolo Porterio „Bučiuok mane, Keit“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Julius Geniušas, dalininkė Vilma Dabkiė, choreografinė Vesta Grabsaitė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Kijevo operetės teatro svečių ir Kauno valstybinio muzikinio teatro solistų konkerto. Premjera. Dviejų dalių renginyje populiarias operų ir operecių arijas, duetas bei dainas iš miuziklų atlikės teatre solistai ir svečiai. Dalyvaus teatro choras ir orkestras. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Wolfgango Amadejaus Mocarto „Mažoji burtų fleita“. Dviejų dalių muzikinė pasaka vaikams. Režisierius Andrzej Gała (Lenkija), dirigentas Virgilijus Visockis, dalininkas Krzysztof Truss (Lenkija). Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietai kainos – 7, 12, 18, 20, 50 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. Johano Strauso „Naktis Venecijoje“. Trijų veiksmų operetė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dalininkė Eldor Renter (Estija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietai kainos – 15, 20, 35, 40, 100 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Eltono Džono, Timo Raiso „Aida“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Vytenis Pauliuikaitis, dirigentas Jonas Jamulevičius, scenografas Adomas Jacobskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacobskytė, choreografas Arikas Krupas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietai kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 09 33. Bilietus taip pat galima išsiguti internetu www.muzikinisteatras.lt.

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Romanų ir sonetu vakaras. Juodita Leitaitė (mecosopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Audronė Juozauskaitė (fortepijonas), aktorius Petras Venslova, berniukų ir jaunuolių choras „Varpelis“ (meno vadovas Ksavera Plančiūnas). Bilietai kainos – 20, 30, 40 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Orkeistro muzikos koncertas Wolfgango Amadeaus Mozarto 220-osioms mirties metinėm. Kauno miesto simfoninių orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrenas). Solistė Raminta Vaicekauskaitė (sopranas). Dirigentas Martynas Staškus. Programoje: W. A. Mozarto kūriniai. Bilietai kainos – 15, 20, 25 Lt.

23 d., sekmadienį, 17 val. Koncertas Ferenco Liszto 200-osioms gimimo metinėms – Ferenco Liszto „Kristaus oratorija“, S. 3. Lietuvos nacionalinis simfoninių orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Asta Krikščiūnaitė (sopranas), Rita Novikaitė (mecosopranas), Edmundas Seilius (tenoras), Liudas Mikalauskas (bosas). Dirigentas Juozas Domarkas. Bilietai kaina – 15, 20, 25 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Kamerinės muzikos vakaras. Stein Skjervold (baritonas, Norvegija), Giedrė Muralytė-Erikson (fortepijonas). Programoje: Einoujohani Rautavaaras, Ture Rangströms, Ragnar Söderlinds, Rebollo Pedersens, Per Nrgards kūriniai. Bilietai kaina – 10 Lt. Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VII 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kaunas Jazz 2011 Ruduo

22 d., šeštadienį, 17 val. Istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje Kaune (Vilniaus g. 33) – Liutauras Janušaitis & Motiejus Bazaras Duo (Lietuva). Iėjimas su kvietimais.

22 d., šeštadienį, 19 val. Kauno filharmonijoje (L. Sapiegos g. 5) – Pedro Javier Gonzalez Trio (Ispanija): Pedro Javier Gonzalez, Toni Terre, Roger Blavia. Filmo „Kaunas Jazz 2011 Pavasario balsai“ pristatymas. Filmo autorius Rytis Zemkauskas. Bilietai kainos – 40, 50 Lt.

22 d., šeštadienį, 22 val. restorane-klube Combo (Raudondvario pl. 107) – OMAR (Didžioji Britanija): Omar, Colin McNeish, Darren Abraham, Brian Henry, Hawi Gondwe, Samia Lyefook, Chris Ballin. Bilietai kaina – 40 Lt.

22 d., šeštadienį, 15 val. Kauno apskrities viešosios bibliotekos (Radastų g. 2, 406 kab.) Skaitytoju klubas kviečia į susitikimą su poetu, eseistu, dramaturgu, prozininku, 2003 m. Lietuvos kultūros ministerijos premijos laureatu Gintaru Grajuskui.

23 d., sekmadienį, 17.30 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, salė) – susitikimas su aktoriu ir režisieriumi Valentiniu Masalskiu.

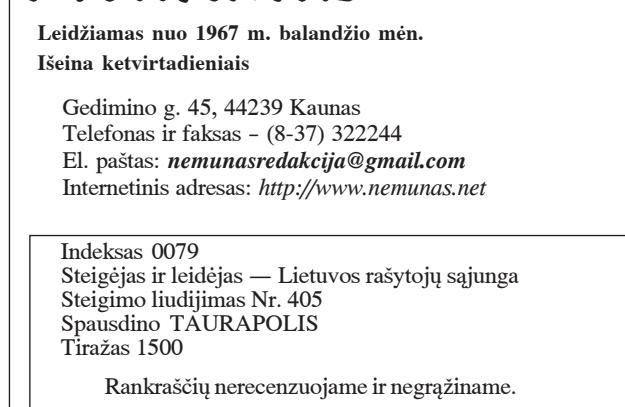

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžiškas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislavaitė – tel. (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakuciūnas – tel. (8-611) 98945, el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Aušra Kaziliūnaitė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakienė; kinas – Gediminas Jankauskas; teatras – Gediminas Jankus.

Fotografas: Zenonas Baltrusis.

Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Kauno karuselė

Spalio 22 d. 18 val. Kauno centro pašto prieigose pristatomas šiuolaikinio šokio ir muzikos spektaklis „Na-mai“. Kultūros paveldo objektai, autentiškos jų architektūros detalių pavirs naturalia scenografija ir kurs stilistinių spektaklio savitum.

Spektaklio „Na-mai“ premjera pernai rudenį vyko Kauno botanikos sodo Aukštostos Fredos dvaro rūmuose. Ši kartą, siekiant apsaugoti žiūrovus nuo rudens darganų, pasirinktos erdvės miesto centre – šiltesnės ir šviesesnės. Taip artėjama prie žiūrovų ir į naujus namus atnešama jaukumo bei šilumos.

Spektaklyje šokio ir šiuolaikinės muzikos kalba pasakojama visiems aktualia „namų“ tema: apie saugumą, vidinį stabilumą, gyvybinės ir kurybinės energijos šaltinius. I vienąsių siužetinį audinį susiliejančiose choreografinėse-muzikinėse miniatiūrose ryškėja įvairūs namų įvaizdžio niuansai, tyrinėjamos skirtingos namų sampratos dimensijos, zaidžiamą asociacijomis ir prasmėmis.

Vėlinių išvakarėse spektaklis suškamba ypač aktualiai, tame kurima atmosfera atskleidžia ryšį tarp gyvenimo šiuose ir anapusiniuose namuose; egzistencijos čia ir ten. Kalbama apie pilnatvę teikiančio buvimo namuose jausmą, kurio ieškoma viša gyvenimam...

„Kiekvieną kartą vis kitokioje aplinkoje pristatomas spektaklis susiduria su tikrais iššūkiais – atsiranda naujų prasminių ir stilistinių reikšmių, kinta atmosfera, kuria ne visuomet lengva nuspėti. Tenka sudraugauti, prisijaukinti naują erdvę, atskleisti jos unikalumą... Tai reikalauja kūrybiškumo ir drąsos. Tikimės, kad jos užteks ir žiūrovui apsilankyti spektaklyje, palaikyti netradicinius, galbūt ne itin patogius meninius sprendimus“, – teigia spektaklio kūrėjai.

Šios idėjos autorė ir kuratorė – Audronė Molytė, žmogiškojo sąmoningumo temą šiuolaikinių atliekamų menų priemonėmis givdenanti dar nuo naujosios operos projekto „Mitas konceptualiai“, sukurto specialiai Šv. Jurgio bažnyčios erdvei Kaune, laiką. Minėtas sumanymas subūrė jauną ir ambicingą menininkų komandą, dalyvavusią ir kituose sekminguose projektuose.

„Na-mai“ choreografija kūrė choreografė, šokėja ir aktorė Erika Vizbaraitė, pastačiusi ir pati atlikusi ne vieną pripažinimo vertą šokio spektaklį.

Specialiai šiam projektui muziką paraše bei gyvai atliekamą ir elektroninę jos versijas sujungė kompozitorė Rita Mačiliūnaitė.

Išskirtinė dovana laukia operinės muzikos gerbėjų. Jie galės pasimėgauti magiška šiuolaikinio vokalo partija, kuriai gyvai atlieka solistė Nora Petročenko, pastaruoju metu dažniau girdima užsienio opeiros teatrų scenose nei Lietuvoje. Violončelės griežia Giedrius Žukauskas.

Spektaklyje šoka profesionalūs šiuolaikinio šokio atlikėjai: Agnė Ramauskaitė, Paulius Tamolė, Erika Stundytė, E. Vizbaraitė. Kostiumų dailininkė – Rūta Biliūnaitė.

Spalio 14 d. Kauno fotografijos galerijoje atidaryta čekų fotografijos menui nusipelnusio fotografo Vladimiro Birguso darbų paroda „Vladimir Birgus. Fotografijos“. V. Birgus, vadovaudamas Prahos scenos menų akademijos Kino ir televizijos fakulteto (FAMU) Fo-

tografijos katedrai bei Meninės fotografių institutui Silezijos universitete Opavoje, veikia ne tik akademinių terpjė, tačiau ir aktyvių kurių. Jau tris dešimtmecius autorius yra ištikimas dokumentinei fotografijai. Subjektyviaja dokumentinė fotografijoje V. Birgus susidomėjo dar 1970 m. Kaip ir daugelis dokumentininkų, motyvą jis ieško miestų gatvėse bei įvairiausiomis progomis rengiamose šventėse. Tai vienas fotografijų, kurie buvusios Čekoslovakijos laikais fotografavos neslepdamis irojinijos ir sarkazmo valdanciai sistemai, apnuogindami akivaizdų skirtumą tarp oficialiai propaguojamo lozunginio optimizmo ir tikrovėje sunaikinto žmogiškumo. Kauno fotografijos galerijoje bus rodoma dar prieš tris dešimtmecius pradėta kurti V. Birguso fotografijų kolekcija, kuria papildo tik kartą Balstogėje (Bialystoke) viešai eksponuotos fotografijos iš ciklo „Fauna“. Kaip ir ankstesniuose autorius darbuose, naujame cikle vis dar žvelgiame į civilizacijos gniaužtuose įspraustus žmones, tačiau šiek tiek šiuos vaizdus papildome sekundės, esančias toli nuo mūsų kasdienio gyvenimo situacijų.

sių, jį užvaldžius po to, kai žmona žuvo gaisro liepsnose. Panašu, kad šio piktavalisko padegimo kaltininkas uždarytas labiausiai saugomame ligoninės korpuse. Bet tiesa, kurios taip desperiatkai ieško Tedis, bus kur kas baisesnė.

Retro filmai visada reikalauja ypatingo dėmesio detalėms, iš kurių ir audžiamas praėjusių laikų dvasią materializuojantis kilimas. Režisierius Martinas Scorsese tvirtai valdo situaciją, pasitelkęs į pagalbą operatorių Robertą Richardsoną bei scenografių Dantę Ferrettį (kadaise įkūnijus nepamirštamas Federico Fellinio vizijas). O jau filmo garso takelio žodžiaiapsakyti neįmanoma: čia bendrą atmosferą tiršinančiams demoniškiems uragano garsams antrina ne mažiau audringų muzikinių stichijų motyvai – nuo Gustavo Mahlerio simfonijų ir Krzysztofo Pendereckio opusų iki Briano Eno kompozicijų ar Johnny Cage'o elektronikos. Žiūrėkite į klausykit...

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Kuždesių sala“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, spalio 25 d., Kitokio kino klube žiūrėsime trilerį „Kuždesių sala“, sukurtą pagal mums geražinomą Dennisu Lehane'o romaną. Knyga skaičiuseji prisimena tą ypatingą būseną, kurią patyrė pasiduodami hipnotizuojančio siaubo poveikiui, kai buvo sunku susigaudytis, kur baigiasi realybė ir prasideda progresuojančios paranojos pagimdytos vizijos.

Preteksto tokioms manipuliacijoms knygoje ir filme apstu. Nuo išorinio pasaulio izoliuota sala, kuriuoje įsikūrusi griežto režimo kalėjimius pranokstanti psichiatrijos klinika ypač žiauriems nusikaltėliams, yra idealiai vieta ne tik klaustro-

bikiems siaubams, bet ir šiurp keiliantiems psychofiziiniams eksperimentams. Paralelės su nacių koncentracijos stovykloje Antrojo pasaulinio karo metais vykdytais bandymais paversti gyvus žmones bevaliais zombieis „nuleidžia“ mistinė istorija į labai konkretų kontekstą. Leonardo DiCaprio vaidinamas pareigūnas Tedis Danielsas dar neįpamiršo prieš dešimtmetį koncentracijos stovykloje Dachau savo akimis regėto žemiškojo pragaro vaizdinių. Antrą kartą su šiomis praeities smėklomis vyru teko susidurti jau Kuždesių saloje. Panašu, kad jis čia atvedė ne tik profesinė užduotis, bet ir nuosirdus noras surasti jo žmonos Doloresos žudiką. Tedis dar neatsipeikė nuo depre-

Savaitgalis prie televizoriaus

Interviu su vampyrais, aferistais, keistuoliais ir ufonautais

Gediminas JANKAUSKAS

Šiaisiai laikais melodramomis apsimetančių filmų apie vampyrus prisišaukia daug, kad jau darosi koktu nuo to paties „kurpalio“ į ekranus masiškai keliaujančios produkcijos. O štai 1994 m. pasirodžiusi režisierius Neilo Jordano mistinė drama „Interviu su vampyru“ (ketvirtadienis, 22.30 val., LNK) taip pat tikra kinematografinio pasaulio sensacija. Tai rašytojas Anne Rice pirmos „vampyru ciklo“ knygos (parašytos 1976-aisiais) ekranizacija, papildžiusi gotikinių siaubo filmų kolekciją.

„Interviu su vampyru“ intriguojančia nuo pirmųjų kadrų. Tuščiame San Francisko bute žurnalistas Danielis Malojus (aktorius Christianas Slateris) kalbina blyškiaveidžių jau nuolį, o jis lėtai pasakoja savo gyvenimo istoriją, kurioje susipina aistra ir pamūšimas, meilė ir begalinis sielvartas. Prieš du šimtus metų (!) jis buvo pasiturintis plantatorius

Luisas de Pointas Diu Lukas (aktorius Bradas Pittas), bet po žmonos ir dukrelės mirties liko vienišas. Tada Luisas ir sutiko vampyrą aristokratą Lestatą (jį labai netikėtai suvaidino Tomas Cruise'as), kuris jam atvėrė visai kitos realybės paslapčius.

Kriminalinis filmas „Tomo Krauno afera“ (penktadienis, 0.00 val., TV3) yra 1968 m. sukurto filmo perdibinys. Meno sėdevarams neabejtingas milijardierius Tomas Kraunas (aktorius Pierce'as Brosnanas) ryžtasi iš muziejaus pagrobti šimtu milijonu dolerių įvertintą impresionisto Claude'o Monet sėdevrą. Po preciziškai atliktos operacijos trokštamus laimikis atsiduria Krauno lagaminėlyje, o policijai tenka tik skėčioti rankomis ir griebtis draudimo agentės Ketrinos Baning (aktorė Rene Russo) paslaugų. Ji iš karto suuodžia, kur šuo pakastas. Bet įsimylė romantišką plėšiką ir net tampa jo bendrininkė.

Mistiniame trileryje „Pirmynkš-

tė baimė“ (penktadienis, 2.05 val., TV3) advokatui Martinui Veilui (aktorius Richardas Gere'as) tenka tikrai neeilinė byla: jis gina Čikagos vyskupo nužudymu kaltinamą jaunuolį Aroną Stamplerį (aktorius Edwardas Nortonas), kuriam „šviečia“ mirties bausmė. Visi įkalčiai byloja prieš Aroną, bet Veilas tiki, kad gali bylą laimeti. Tačiau kitoje teisminio barjero puseje stovi buvusi Martino meilužė ir mokinė, remiama korumpuoto generalinio prokuroro ir puikiai žinanti visas profesines Martino gudrybes.

Trilerio „Horizontas“ (šeštadienis, 21.20 val., BTV) autorai įrodė, kad įdomų fantastinių filmų galima sukurti ir be milžiniško biudžeto. Kur kas grandiožiskesni kosminiai kino projektais (kad ir „Neprikalaušomybės diena“), žinoma, iргi stebino vaizduotę, bet vis tiek atrodė kaip brangiai dekoruotos pasakėlės. Visai kitokių įspūdį seanso metu patria „Horizonto“ žiūrovai. Ufonautai kosminiai laivai atrodė

butaforiškai, ateiviai neprimena tobulai pagamintų judancių manekėnų, o mūsų akivaizdoje šlykščiomis pabaisosmis virstantys žmonės verčia pamiršti, kad tai viso labo kompiuterinių efektu rezultatas. Kaip tik tai ir suteikia galimybę fantastinių siužetų suvokti kaip realią paranoja sukeliančią istoriją.

Dar vieno fantastinio trilerio „Ivykis“ (sekmadienis, 21.00 val., TV3) siaubai prasidėja nuo keisto perspektyvimo: nežinia kodėl vienu metu visame pasaulyje žūva bitės. Po šio įspėjamojo signalo prasidesta protu nesuvokiamā žmogžudystės epidemija. Jos mastai kasdien darosi vis didesni ir netrukus virsta tikra katastrofa. Nejaugiai išmušė lemtiną valandą, ir ima pildytis pačios baisiausios pranašystės apie pasaulio pabaigą?

Cikle „Lietuviai kino aukso fondas“ (šeštadienis, 23.00 val., LTV) žiūrėsime režisierius Algimanto Puipos filmą „Amžinoji šviesa“. Pagal Rimanto Šavelio apysaką su-

kurtoje dramoje vėl atgyja daug kartų vaidybiname lietuvių kine matyta pokario epocha, bet jau ne juoda-balta. Ir personažai nebeperžiūri tik viena, nors ir ryškiai spalva. O svarbiausia, kad pilietiškumą ir klasių kovos konfliktus į antrą planą nustumia „žmogiškasis faktorius“ ir bandymas įsigilinti į parastų lietuviško kaimo žmonių sielas. Savotišku šių temų tēsiniu tapo kitas A. Puipos filmas „Bilietas iki Tadž Mahalo“.

Gero kino savaitgalį baigia komiška drama „Sevidžų šeima“ (sekmadienis, 1.15 val., TV3). Keturiaskes dešimtmetus Džonas Sevidžas ir jo sesuo Vendė ilgai gyvena su despotu tėvu, svajodami kuo greičiau paspruktį nuo jo globos. Bet kai staiga miršta tėvo draugę, jam paličiam prieikia pagalbos, nes praeisuojuanti silpnaprotystė daro savo. Sukurti šiltą šeimininkę atmosferą nelengva, nes sunku įveikti išeinėjusias skriaudas ir vis dar stiprius ambicijas.